Замонавий катта химиясиз бугунги кунда самарали экономика бўлиши мумкин эмас

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

№ 271 (4370). 28 ноябрь, 1980 й. ЖУМА

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлади. Баҳоси 2 тийин.

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ТОШКЕНТ — ЖАҲОНГА

Олис қитъалар бўйлаб

Тошкент химия-фармацевтика заводининг коллективи ўзининг тайёрлаб чиқараётган «Анабазин» препаратини Чехословакия, Югославия ва Монголия Халқ Республикаларига юборди. Бу дори асосан чекишни ташловчиларга мўлжалланган.

Корхона маҳсулотлари яқиндагина Бразилия, Мексика ва Аргентина мамлакатларига ҳам етиб борди. Олис қитъадаги бу мамлакатларга фитин дорисининг катта партияси жўнатилган эди.

Шаҳримиз химия-фармацевтика заводининг маркаси туширилган маҳсулотлар ҳозирги пайтда жаҳоннинг қарийб 40 мамлакатига етказиб берилмоқда. Бу йилги экспорт жўнатмалари топшириғи ошириб бажарилди. Тошкент корхонасида мамлакатимизда биринчи марта медицина препаратларини Узоқ Шимолнинг қаттиқ совуқлари ва иссиқ мамлакатларнинг жазирамасидан яхши ҳимоя қиладиган қадоқлаш воситаларини ўзлаштирди.

ТОНГГИ ГАЗЕТАЛАРДА

◆ Космик фазони тадқиқ этиш программасига биноан 1980 йил 27 ноябрь куни Москва вақти билан соат 17 дан 18 минут ўтганда Совет Иттифоқида уч ўринли «Союз Т-3» космик кемаси учирилди. Космик кемани командир подполковник Кизим Леонид Денисович, бортинженер икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт учувчиси Макаров Олег Григорьевич ва тадқиқотчи космонавт Стрекалов Геннадий Михайловичдан иборат экипаж бошқариб бормоқда.

Кемани учиришдан мақсад автоном учишнинг турли режимларида ва «Салют-6»—«Прогресс-11» орбитал комплекси билан биргаликда олиб бориладиган ишлар вақтида «Союз Т» сериясидаги такомиллаштирилган кеманинг борт системалари ва конструкцияларини янада маромига етказишдан иборат.

ИШЛАБ ЧИҚАРИШГА ЖОРИЙ ЭТИЛДИ

АВТОМАТЛАР ҚАДОҚЛАЙДИ

«Союзбитхим» бирлашмасига қарашли бизнинг тажриба-конструкторлик ва технология бюромиз (ОКБРУ) фақат шу йилнинг ўзида 20 та линия намунасини ишлаб чиқишни ниҳоясига етказди. Уларнинг вазифаси — синтетик ювиш воситалари қутичаларини термик киришувчан плёнкаларга жойлаштиришдир.

Шуниси муҳимки, янги агрегатлар бирмунча такомиллаштирилган бўлиб, уларни яратишда илгари қўлланилган агрегатларнинг камчиликлари ҳисобга олинди. Янги линияларнинг жорий этилиши оғир иш процессларини механизациялашда ёрдам берибгина қолмай, сифат жиҳатидан янги, истиқболли, қулай ва тежамли қадоқлаш воситаси яратиш имконини берди.

Заводлар ана шу линияларни ишга туширувчи мутахассисларга эга бўлмаганлигини ҳисобга олиб, ОКБРУ ўз ходимларини корхоналарга юборди. Заводларга кўрсатилаётган бундай ёрдам агрегатларни тезроқ ишга тушириш, ишлаб чиқаришни йўлга қўйишни тезлаштириш имконини беради.

КПСС Марказий Комитетининг октябрь (1980 йил) Пленуми бизнинг ишимизга ҳам янгича йўналиш берди. Маиший химия маҳсулотларини кўпайтириш бўйича унда кўтарилган масалалар бизнинг коллективимизга ҳам яқин алоқадор. Шу боисдан ОКБРУнинг ҳар бир меҳнатчиси бу муҳим халқ хўжалик вазифасини бажаришга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшишни ўз бурчи деб билади.

Шу кунларда саноат корхоналарига қадоқлаш-ўров жиҳозларини ремонт қилиш ва созлашда мунтазам оператив ёрдам кўрсатиш мақсадида конструкторлик бюромизда янги бўлинма ташкил этилди. Унинг мутахассислари кукунсимон синтетик ювиш воситалари ишлаб чиқарилаётган Тошкент, Хабаровск, Пермь, Сумгаит, Чимкент шаҳарларидаги заводларда ишлашяпти.

В. СНИЦЕР,
«Союзбитхим» Бутуниттифоқ бирлашмасининг Тошкентдаги қадоқлаш ва тахлаш жиҳозлари тажриба-конструкторлик ва технология бюроси бош инженерининг ўринбосари.

КПСС Марказий Комитети октябрь Пленуми қарорлари — амалда

КАТТА ХАЛҚ ХЎЖАЛИК МАСАЛАЛАРИ ОРАСИДА ХИМИЯ ТЎҒРИСИДА ҲАМ ГАПИРИШНИ ИСТАРДИМ. БУНДА ЖУДА КАТТА СИЛЖИШЛАР СОДИР БЎЛДИ. АММО ШУНГА ҚАРАМАЙ, ХИМИЯ ЭКОНОМИКАНИНГ ЭҲТИЕЖЛАРИДАН ОРҚАДА ҚОЛМОҚДА. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВА «Б» ГРУППАСИ ТАРМОҚЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА, МЕТАЛЛАР ТАҚЧИЛЛИГИНИ ТУГАТИШДА, ТЕХНИКА ТАРАҚҚИЕТИНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШДА ХИМИЯНИНГ РОЛИНИ КУЧАЙТИРИШ КЕРАК. ПЛАНЛАРДА ПЛАСТМАССАЛАР, СИНТЕТИК ТОЛАЛАР, БЎЕҚЛАР, РЎЗҒОР ХИМИЯСИ МАҲСУЛОТЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШНИ АНЧА ОШИРИШНИ КЎЗДА ТУТИШ ЗАРУР.

Л. И. БРЕЖНЕВ.

(КПСС Марказий Комитетининг октябрь (1980 йил) Пленумида сўзлаган нутқидан).

ХИМИЯ — ОЛДИНГИ САФДА

БИЗНИНГ ИНТЕРВЬЮ

Халқ хўжалигининг тез суръатлар билан ўсиши республикамиз химиклари олдига янги-янги вазифалар қўяди. Уларни ҳал этишда Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг 1933 йилда ташкил этилган Химия институтининг аҳамияти катта. Институт олимларининг катта химия бўйича олиб бораётган тадқиқотлари, коллективнинг яқин йилларда ҳал этиши керак бўлган вазифалари ҳақида сўзлаб беришни институт директорининг фан бўйича ўринбосари, химия фанлари доктори Эргаш Орипович ОРИПОВдан сўрадик.

—Бугунги кунда замонавий химия ютуқлари фойдаланилмаётган халқ хўжалиги соҳасини топиш қийин. Бу ютуқлар қишлоқ хўжалиги, қурилиш, медицина ва бизнинг кундалик ҳаётимизда кун сайин кўплаб қўлланилмоқда.

Ўзбекистоннинг минерал ва табиий бойликларидан рационал фойдаланишни ишлаб чиқиш институтимизнинг асосий вазифаларидан бири деб ҳисоблаш мумкин.

Пахтачиликнинг истиқболи биринчи навбатда унинг ҳосилдорлиги билан боғлиқ янги-янги вазифа ва проблемаларни қўймоқда. Ўғитлар технологияси химияси бўлими олимлари Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги М. Н. Набиев бошчилигида ишлаб чиқарилаётган ўғитлар сифатини янада яхшилаш ва зарур комплекс хоссаларга эга бўлган янги, янада самарадорларини яратиш устида изланишяпти. Масалан, аммонийлаштирилган суперфосфат ишлаб чиқариш технологияси Қўқон, Самарқанд, Жамбул, Чоржўй суперфосфат заводларида ҳозирнинг ўзида жорий этилди. Бу ўғитларга микроэлементлар — Олмалиқ тоғ-металлургия комбинати чиқиндиларини қўшиш уларнинг самарадорлигини айниқса, микроэлементлари кам бўлган тупроқ шароитида оширади. Натижалар яққол кўриниб турибди. Бу ўғитларнинг йиллик иқтисодий самарадорлиги бир неча миллион сўмга тенг.

Мураккаб полимер ўғитлар тайёрлаш технологияси ишлаб чиқилди. Бундай ўғит олиш Самарқанд химия заводида синовдан ўтказилди. Пахта чигитини бундай ўғит билан қоплаш унинг униб чиқишини тезлаштиради, айниқса, баҳор ёмғирли келган шароитда тўлиқ гектарлар ҳосил қилиш учун етарли даражада озуқа моддалари билан таъминлайди. Республикамизнинг пахта экувчи кўпгина областларида УДМ типидаги кам зарар келтирувчи янги турдаги дефолиантлар ишлаб чиқаришга жорий этилди.

—Маълумки, катта химиянинг институт олимлари олдида турган иккинчи муҳим масаласи юқори мустаҳкамликка эга бўлган қурилиш материаллари яратиш билан боғлиқ. Бу соҳада қандай ишлар амалга оширилди?

— Биз коррозияга чидамли цементлар яратиш ва унинг хоссаларини яхшилаш бўйича Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси И. С. Концепольский бошлаган ишни давом эттиряпмиз. Биноларни пардозлашга кенг қўлланилаётган рангли, манзарали цементлар яратилди. Ангрен цемент комбинатида оқ цемент ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Иссиқ ва совуққа чидамли глазурь ва ойнали сопол тайёрлаш технологияси ишлаб чиқилди. Шуни айтиш керакки, бу янгиликдан Халқлар дўстлиги майдонидаги янги киноконцерт зали ички жиҳозларини пардозлашда фойдаланилди.

Иссиқ иқлим шароитларида фойдаланишга чидамли синтез қилинган материалларга катта эътибор бериляпти. Ҳозирги пайтда комплекс зарур хоссалар: юқори чидамлилик, тез қотишлик каби жиҳатларга эга бўлган полимер-бетон тайёрлаш усули ишлаб чиқилган. Бетонга устки актив моддаларни қўшиш бетон буюмни қолиплашни енгиллаштиради, барча компонентларнинг бир текис аралашишини таъминлайди, унинг қолипдан енгил чиқариб олишга имкон беради. Бу иш биз ишлаб чиққан технология асосида Фарғонадаги фуран бирикмалари заводида йўлга қўйилди. Устки актив моддалар ҳозирнинг ўзида халқ хўжалигининг ўн саккиз соҳасида қўлланиляпти.

—Сунъий терилар, линолеумлар, плёнкалар ва бошқа материаллар олиш методлари аниқланган. Улар ҳам ишлаб чиқаришга кенг жорий этиляптими?

—Ҳа, бу соҳадаги ишлар ҳам давом эттириляпти. Линолеум тайёрлашда қўшимча сифатида республикамиздаги лойлардан фойдаланиш бўйича лаборатория текширувлари ўтказилди. Аниқланишича, бу қўшимчалар моддани ютади. Ўзига хос ўткир ҳид таратади.

Ҳал этилаётган яна бир группа масалалар халқ хўжалигида катта аҳамиятга эга бўлган полиэлектролитлар билан боғлиқ. Улар лойли аралашмалар тайёрлашда, оқова ва чиқинди сувларни тозалашда, руда бойитишда, кўчма қум ва тупроқларни мустаҳкамлашда, тупроқнинг агрономик хоссасини яхшилашда, сифатли бетон буюмлари тайёрлашда кенг қўлланилади. Полиэлектролитлар олишнинг илмий асослари Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги К. С. Аҳмедов раҳбарлигида бизнинг институтимиз олимлари томонидан ишлаб чиқилган.

Институтнинг катта химия соҳасидаги тадқиқотлари фақат бизнинг республикамиздагина эмас, балки ундан ташқарида ҳам маълум. Бизнинг олимларимиз Москва, Киев, Ленинград ва Совет Иттифоқининг бошқа шаҳарларидаги, шунингдек, хорижий мамлакатлардаги химиклар билан самарали алоқа боғлашган, ахборот ва мутахассислар айирбошлашяпти.

КПСС Марказий Комитетининг октябрь Пленумида айтилганидек, катта химия улкан халқ хўжалик аҳамиятига эга. Илмий-техника тараққиётини тезлаштириш экономикани интенсив ривожлантиришда унинг роли ғоят катта.

О. КОСТИКОВА.

• *Ташвишли сигнал*

СОВУН ҚИДИРИБ

Шаҳримиздаги бир қанча магазинларга кириб, кир совун тополмадим. Болалар учун мўлжалланган ва бошқа турдаги совунларни ҳам топиш қийин. Нима сабабдан шундай!

А. ЛИПИРИДИ.

Тошкент шаҳар Совети ижроия комитетининг савдо Бош бошқармаси бошлиғи ўринбосари А. Т. Йўлдошев бу ҳақда шундай дейди.

— Ҳақиқатан ҳам ҳозир кир совун жуда кам етказиб берилмоқда. Бунинг асосий сабаби Андижондаги ёғ-мой комбинати маҳсулотларни белгиланганидан кам етказиб бераётганлигидадир. Ҳадемай, бу камчиликларга барҳам берилади. Республика озиқ-овқат саноати министрлиги совун ишлаб чиқаришни кўпайтиришни йўлга қўймоқда.

Болалар учун мўлжалланган атир совун ва бошқа турдаги совунлар масаласига келсак, бу Фарғонадаги ювиш воситалари заводи айби билан содир бўлмоқда. Корхона ишлаб чиқараётган ассортиментдаги маҳсулотини камайтириб юборди.

КОНВЕЙЕРДА — ХУШБЎЙ МАҲСУЛОТ

ГАЗЕТХОН РЕПОРТАЖИ

Упа-элик ва косметика фабрикаси конвейеридан юздан ортиқ маҳсулот чиқмоқда. Бу маҳсулотларнинг ҳаммаси ҳамшаҳарларимизга яхши таниш. Терига суриладиган ҳар хил кремлар, тиш пастаси, духи, одеколон, шампунь, лабга суриладиган помада каби маҳсулотларни шаҳримиздаги магазинларда учратишингиз мумкин.

Аппаратчи Роза Цой ўз ишини пухта билади. Цехдаги барча ишлар механизм ёрдамида бажарилишига қарамасдан, бу ерда бирор кишисиз ҳеч бир ишни амалга ошириб бўлмайди. Шунинг учун ҳам Роза ўзига топширилган вазифани чаққонлик билан бажаради. Унинг ёрдамчиси Ирина Кильдяшева ҳам бригадирдан ортда қолаётгани йўқ.

Бригада аъзоларининг бир оила фарзандларидек, аҳил меҳнат қилишлари туфайли «Нектар» кремидан 43 минг дона ишлаб чиқарилмоқда. Бу пландагидан ортиқдир.

Қуйиш цехи ҳам шу ерда жойлашган. Конвейердан шиша идишлар ўрин олмоқда. Бу ердаги ишларнинг ҳаммасини техника бажаради. Автоматчи З. Байкова, Н. Кандалова, қадоқловчи К. Толиповалар бригадирлари Т. Лудкова билан биргаликда участкадаги энг қийин ишлардан бирини бажаришади.

Ҳар бир ишчи ўз ишини пухта билади. Шунинг учун ҳам конвейердан келаётган маҳсулотларда ҳеч қандай узилиш бўлмайди. Мана, бугун ҳам бригада азаматлари зиммаларига олган топшириқни 125 процент қилиб адо этишди. Бу билан савдо шахобчаларига 30 мингта одеколон маҳсулоти етказиб берилди.

Шампунь қуйиш линиясида иш жуда қизғин.

Аппаратчи Феруза Каримбоева ва Муҳаррам Соипназаровалар зиммаларига олган топшириқни муваффақиятли адо этишмоқда. Бу қизлар фабрикага яқинда келишган бўлишига қарамасдан, жуда эпчил ҳаракат қилишади, конвейерларда маҳсулотларнинг туриб қолмаслиги учун жон куйдиришади. Бунда мураббийлар хизмати жуда катта. Ана шундай ишчилар ҳисобига корхонада ҳар сменада 32—33 минг флакон шампунь тайёрланмоқда.

Фабрикадаги ишлаб чиқариш лабораториясига назар солсангиз, у ерда ҳам жуда кўплаб ишлар амалга оширилаётганлигининг гувоҳиди бўласиз. Худди ана шу ерда янги маҳсулотни ишлаб чиқаришга тайёргарлик кўрилади, маҳсулотнинг сифати текширилади. Ҳадемай тошкентликлар ана шу фабрикада тайёрланган бир қанча янги маҳсулотларни харид қилишлари мумкин. Булар ичида «Арабеска» ва «Севги тумори» упа-элик наборлари, «Райҳон» тиш пастаси бор.

Фабрикадаги ҳар бир ишчи ўзига топширилган вазифани шараф билан бажаришга ҳаракат қилиб беш йиллик планни муддатидан илгари бажариш, КПСС XXVI съезди ва Ўзбекистон Компартияси XX съездини меҳнатда янги муваффақиятлар билан кутиб олишга аҳд қилиб меҳнат қилмоқда. Бизнинг асосий вазифамиз ишлаб чиқарилаётган маҳсулотни кўпайтиришдир. Бу ҳақда КПСС Марказий Комитетининг октябрь Пленумида ҳам сўз борди. Шуни айтиш керакки, корхонамиз коллективи ўз олдига қўйган вазифани муваффақиятли адо этмоқда.

Н. УМАРОВА,
упа-элик ва косметика фабрикаси касаба союз комитетининг раиси.

СУРАТЛАРДА: бригадир Т. Лудкова (чапда) ва қадоқловчи З. Байкова қуйиш линиясида; ишлаб чиқариш лабораториясининг инженер химиги С. Пресман упа-элик-косметика фабрикасида ишлаб чиқарилган янги маҳсулотлар билан.

М. Нуриддинов фотолари.

Янгиликлар сизга маъқул бўлади

Қулай ва чидамли

Пластмассадан ишланган қулай ва чидамли манзарали ваза Сизга жуда манзур бўлади. Бу янги маҳсулотни «Узбитхимпласт» бирлашмаси корхонаси ишлаб чиқаришни йўлга қўйди. Янгиердаги тикув-галантерея фабрикаси эса пластмасса буюмидан патнислар ишлаб чиқара бошлади.

Республикамиздаги корхоналар бугунги кунда пластмассадан тайёрланган 84 та кўринишдаги маҳсулотларни ишлаб чиқаришни йўлга қўйишди. Бу маҳсулотларнинг ҳаммаси «Узхозторг» базасида ташкил этилган улгуржи чакана савдо ярмаркасида намойиш этилмоқда. Бу ерда савдо корхоналарининг вакиллари саноат корхоналари билан 1981 йилда халқ хўжалиги учун керак бўлган маҳсулотлар учун шартнома тузишмоқда.

Ярмаркада Жиззахдаги пластмасса заводида ишлаб чиқарилган маҳсулотлар кўпчиликнинг эътиборини ўзига тортмоқда. Бу ерда пластмассадан ишланган 10 литрли канистр, сув ичиш учун мўлжалланган идиш ва манзарали вазалар ўрин олган. Оҳангарондаги қурилиш пластмассалари заводи эса полиэтилендан тайёрланган ва чиқиндилар учун мўлжалланган челаклар, шунингдек уй-рўзғор учун керакли бўлган бир қанча маҳсулотлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйган.

Пластмассадан тайёрланган маҳсулотлар уй-рўзғор, хўжаликларимиздан ўрин олмоқда. Шунинг учун ҳам савдо корхоналари аҳолининг бу талабини қондиришга интилишмоқда.

СУРАТДА: республикамиз ярмаркасида намойиш этилаётган пластмассадан тайёрланган янги маҳсулотлар.

Бир корхона муаммолари

ТАЛАБ ОШГАНИГА ҚАРАМАЙ...

ПЛАСТМАССА БУЮМЛАРИ ЗАВОДИ НЕГА НОТЕКИС ИШЛАЯПТИ?

Бугунги кунда шаҳар маҳаллий саноатига қарашли пластмасса буюмлари ва рўзғор химияси заводи маҳсулотларига бўлган талаб жуда катта. Корхона томонидан ишлаб чиқарилаётган болаларнинг ҳар хил ўйинчоқлари, хўжалик учун зарур бўлган буюмлар магазин пештахталарида туриб қолмайди. Нима сабабдан корхона нотекис ишлаяпти, маҳсулот ишлаб чиқариш плани бажарилмайди! Бунинг бир қанча объектив сабаблари бор.

ОДДИЙ ВА ОДДИЙ БЎЛМАГАН КУНЛАР

Заводда одатдагидек иш қизғин. Механизмларнинг шовқини ва ҳар бир ишчининг ўз иши билан машғул бўлаётганлиги бундан далолат бериб турибди. Корхонанинг илғор ишчиларидан бири Е. Степанова бугун вешалка тайёрламоқда. Унинг ҳамкасби Б. Очилов эса болаларнинг энг севимли ўйинчоқларидан бири бўлган шарларни ишлаб чиқармоқда.

Мана, тайёр маҳсулотлар. Бу ерда тўп ва шунга ўхшаш болаларнинг бир қанча ўйинчоқлари бор. Сал нарироқда эса савдо шахобчаларига юбориш учун тайёрлаб қўйилган челак, қопқоқ, пишлоқ сақлайдиган идишлар турибди.

—Бугун корхонамизда маҳсулот ишлаб чиқариш тўла қувватда олиб бориляпти, — дейди полиэтилен плёнкаси ва дам бериладиган маҳсулотлар цехи бошлиғи З. Рихсиев. — Бизда бундай кунлар саноқли ҳисобланади. Нега шундай деб сўрарсиз? Минг афсуски, корхонамизга ҳамиша ҳам ишлаб чиқариш учун хом ашёлар етарли келтирилмайди. Ҳозир ҳам тўртта плёнка ишлаб чиқарадиган агрегатнинг иккитаси ишламай турибди.

Биз корхонада план ўз вақтида бажарилмаётганлигини «Узхозторг» базасида бўлганимиздаёқ эшитган эдик. Шу йилнинг ўн ойи ичида корхона пластмасса маҳсулотларининг ўзидан 334 минг сўмлик кам юборган. Магазинларга беш минг дона банкалар учун ишлатиладиган қопқоқ, 25 мингта полиэтилендан тайёрланган челак, кўплаб совун қопқоқлари, пишлоқ сақлайдиган идишлар юборилмаган.

«ҲАММА АЙБ ХОМ АШЁДА»

Мана уч йилдирки, пластмасса буюмлари заводи хом ашё етишмаслиги натижасида бир қатор қийинчиликларга дуч келмоқда. Шу йилнинг ўн ойи ичида фақат Ангарскдан 193 тонна юқори босимдаги полиэтилен маҳсулоти юборилмади. Бу корхонанинг икки ойлик нормаси ҳисобланади. Қозон ва Уфа шаҳарларидан ҳам маҳсулотлар ўз вақтида етказиб берилмаётир.

Келаси йил ҳам хом ашёнинг етарли бўлиши муаммо. Завод план бўйича 4520 минг квадрат метр полихлорвинил плёнкалар ишлаб чиқариши керак. Корхона учун ажратилган маҳсулот эса фақат 2,5 миллион квадрат метр ана шундай маҳсулот ишлаб чиқариш учун етади.

Хом ашё билан корхонани тўла таъминлашда таъминотчи ташкилотларнинг ҳам айби бор. Таъминот Бош бошқармаси ва республика Маҳаллий саноат министрлиги томонидан корхонага ўз вақтида ёрдам берилмаса, хом ашё келтириш масаласида ҳар доим узилиш рўй бераверади.

—Келаси йилдан полихлорвинил плёнка ишлаб чиқарадиган янги цех ишга тушиши керак,—дейди завод директори З. Собиров.— Бу цех бир йилда юқори сифатли 15 миллион квадрат метр маҳсулот ишлаб чиқаришга мўлжалланган. Ана шу цехнинг қурилиши учун уч миллион сўмга яқин маблағ сарфланади. Янги цехга замонавий жиҳозлар ўрнатилиб, бир қанча ишларни автомат бошқаради. Лекин ана шу цехдаги жиҳозлар ҳам хом ашёнинг камлигидан тўла ишламаса керак.

ЧЎЗИЛАЁТГАН ҚУРИЛИШ

Полихлорвинил плёнка цехи 1979 йилда ишга туширилиши керак эди. Лекин ҳозиргача қурилишдаги ишлар ниҳоясига етказилгани йўқ. Биз объектда бўлганимизда қурувчилар ишсиз ўтиришарди.

—Метарialларнинг ўз вақтида келтирилмаётганлиги ишимизга тўсқинлик қилмоқда, — дейди «Ташпромстрой»нинг 1-қурилиш-монтаж бошқармаси прорабы М. Маҳаметов. — Мана ҳозир ҳам ишчилар бекор ўтиришибди. Бетон, арматура, цемент йўқ. Ҳалигача пардозчилар ишга киришишгани йўқ. Ваҳоланки улар аллақачон объектдаги пардозлаш ишларини бошлаб юборишлари мумкин эди.

Нима сабабдан Тошкент область қурилиш-монтаж бошқармасидагилар бу объектдаги ишни чўзишмоқда? Ана шу ташкилотнинг мутахассислари электр жиҳозларига оид монтаж ишларини аллақачон тугатишлари зарур эди. Негадир бош пудратчи ёрдамчи пудратчи билан ўзаро муносабатларини аниқлаганича йўқ. Электр кабелларини ўтказиш учун қазиладиган траншеяларни тахт қилиб қўйиш муддати ўтиб кетди. Тошкент область монтаж бошқармаси бир қанча магистралларда ер қазиш ишларини бажарди. Ҳозир Бошлиқ кўчасидан ўтувчи йўловчилар бу чуқурчалар атрофидан юришга қийналишмоқда. Ёмғир ёққан кунлари эса ана шу кўчадан ўтувчилар тиззаларигача лойга беланишади.

— Янги цехни электрлаштириш ишлари ёмон аҳволда,—дейди завод директори З. Собиров, —область қурилиш бошқармаси куз ойида бу ишларни ниҳоясига етказиши зарур бўлишига қарамасдан ҳалигача тугатгани йўқ.

Ўйлаймизки, Тошкент область қурилиш-монтаж бошқармаси раҳбарлари зиммаларига олган топшириқни тезда бажаришади. Наҳотки бу цехни ишга тушириш ишлари бу йил ҳам бажарилмаса?

Мана, кўриниб турибдики, пластмасса буюмлари ва рўзғор химияси заводида муаммолар жуда кўп. Корхона хом ашёга муҳтож. Полихлорвинил плёнка ишлаб чиқарадиган цех қурилиши чўзилмоқда. Ана шу муаммоларни ҳал қилишда таъминот Бош бошқармаси ва Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлиги заводга ёрдам бериши керак. Ахир, КПСС Марказий Комитетининг октябрь (1980 йил) Пленумида ҳам пластмасса буюмлари маҳсулотларига, шунингдек, рўзғор химияси маҳсулотлари ишлаб чиқаришга катта аҳамият бериш таъкидланган-ку? Халқимиз талаб қилаётган маҳсулотлар Тошкентдаги магазин пештахталарида керакли миқдорда бўлишига эришишимиз керак.

Р. ФАЙЗУЛЛАЕВ,
А. ХАТАМОВ.

◆ КОММУНИСТНИНГ ШАХСИЙ НАМУНАСИ

Меҳнатдан келган бахт

Ўз касбига меҳр уни 1964 йилда Тошкент экскаватор ремонт-механика заводининг 1-йиғув-механика цехига бошлаб келди. Зеҳнли Мирваққос тез орада бўёқчилик касбини ўрганиб олди. У ҳамкасблари ўртасида ҳурмат қозонди. Ойлик, кунлик план нормаларини 1,5—2 баравар адо этадиган бўлиб қолди.

1970 йилда шонли КПСС сафига қабул қилинди. Ёш коммунистни янги марралар кутарди. 1971, 1975, 1978 йилларда у Собир Раҳимов район Советига депутат қилиб сайланди. Завод коллективи ҳурматига сазовор бўлган ишчи Краснодарда бўлган СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги корхоналари ишчиларининг I слётида делегат сифатида ҳам қатнашди.

Шу кунларда Мирваққос 1982 йилнинг октябрь ойи ҳисобига меҳнат қилмоқда. Унинг ҳамкасбларидан КПСС аъзоларидан фрезерчи Николай Филимонов, токарь Ф. Габидуллин, слесарь Владимир Бричевлар ойлик, квартал планларини 140—160 процентдан адо этиб, ўзаро социалистик мусобақада илғорликни қўлдан бермай келмоқдалар. Цехда ўн ойлик план ошириб бажарилди. Пландаги 2 миллион сўмлик ўрнига 2 миллион 80 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Бу йил цех коллективи пландан ташқари 150 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаради. 1981 йилнинг биринчи квартал планини КПСС XXVI съезди арафасида бажаришга ваъда беришган.

Коммунист Мирваққос Миржалилов ҳақида цех бошлиғи Алексей Петрович Портнов шундай фикр билдирди:

— Мирваққос коллективимизда ҳаммага ўрнак бўларли пешқадам коммунистлардандир. Софдил, тўғри сўз камтар. План топшириқларни доимо муддатидан илгари ва ошиғи билан бажариб келади. Ҳурматга сазовор мураббийлардан.

М. Миржалиловнинг кўп йиллик меҳнат фаолияти муносиб тақдирланган. Унга «Коммунистик меҳнат зарбдори» деган фахрли ном берилган. Кўксини «Мусобақа аълочиси», «Ўнинчи беш йиллик зарбдори», «Социалистик мусобақа ғолиби» нишонлари безаб турибди. Бир неча марта корхона ҳамда район партия комитетининг Фахрий ёрлиқлари билан мукофотланган.

Коммунист, талабчан устоз Мирваққос Миржалиловнинг бирдан-бир мақсади КПСС XXVI съезди ҳамда Ўзбекистон Компартиясининг XX съездини муносиб меҳнат тўёналари билан кутиб олишдир. Шунинг учун у ҳамкасблари билан биргаликда съездолди меҳнат вахтасида туриб коммунистчасига, зарбдорларча меҳнат қилмоқда. Бахтини меҳнатдан топган, деб шуни айтадилар-да!

Ҳ. ИНОҒОМОВ.

• *Беш йиллик вахтасида*

ЗАВОД ИШЧИЛАРИ УЧУН

Пойтахтимизнинг Жаҳон Обидова ва Тимирязев кўчалари чорраҳасида Ўзбекистон қишлоқ хўжалик машинасозлиги ишлаб чиқариш бирлашмаси ишчи-хизматчилари учун турар жойлар, ётоқхоналар қурилиши тезкорлик билан олиб борилмоқда. Яқинда 159-қурилиш трестининг 10-бошқармаси бунёдкорлари бу ерда 350 ўринли турар жойни муддатидан икки ой илгари қуриб фойдаланишга топширдилар. Ҳозир эса бу ерда яна битта 350 ўринли ёш оилаларга мўлжалланган икки корпусли тўрт қаватли ғиштин бинода сўнгги сайқаллаш ишлари олиб борилмоқда.

— Объектда пардозчилар учун муддатидан илгари иш фронти яратишда бригадамизнинг А. Миртурсунов, Ш. Эшбахўжаев, В. Хожняк, Д. Куртусмонов, М. Мираҳмедов каби ғишт терувчи, пайвандчи, дурадгор ва бетончилари жонбозлик кўрсатиб ишлаганликлари муҳим аҳамиятга эга бўлди,— дейди коммунистик меҳнат бригадаси бошлиғи Г. Панченко.

Злобин методи асосида ишлаётган бу комплекс бригада қурувчилари бинокорлик ишларини намунали ташкил этиш бўйича бой тажрибага эга.

Пардозлаш трестига қарашли 53-қурилиш бошқармасининг сайқалчилари пардоз ишларини ниҳоясига етказишяпти. Бошқарманинг И. Зокиров, Х. Эрдонов, Ж. Исматов бошлиқ бўёқчилар ва дурадгорлик бригадалари ўзаро мусобақа асосида ишлаб 150 минг сўмликдан кўпроқ пардоз ишларини ниҳоясига етказдилар.

Бу коллективларнинг У. Асқаров, К. Исматов, Г. Авакян, Т. Низомов, А. Ғаниев каби бўёқчи ва дурадгорлари юксак сифатли иш бажариб ҳамкасбларига намуна бўлмоқдалар. Улар ўнинчи беш йиллик топшириқларини муддатидан илгари адо этишди. Шу кунларда бу илғор бригадаларнинг коллективлари Ўзбекистон қишлоқ хўжалик машинасозлиги заводи ишчи-хизматчилари учун мўлжалланган 350 оила истиқомат қиладиган янги бинони йил охирига қадар фойдаланишга топшириш ниятида тер тўкишяпти.

С. СУЛТОНОВ,
ўқитувчи.

БОШ МУХБИРИМИЗДАН

Тошкент оқшоми хатлар

Қуйи партия ташкилотидан хат

Қарор нега амалга ошмаяпти?

2-пойафзал фабрикасининг тикув цехларини материаллар билан таъминлаб туриш 1-цех коллективи зиммасига юкланган. Бу ерда 28 КПСС аъзоси ва 2 КПСС аъзолигига кандидат бор. Ҳисобот ва сайлов йиғилишидаги докладда ҳам ўтган йилги ҳисобот ва сайлов йиғилишида коммунистлар томонидан билдирилган таклифлар бажарилмаганлиги рўй-рост айтилган эди.

— Ажойиб ватанпарварлик ташаббусини қувватладигу, амалда эскичасига, қолоқлик билан ишлайвердик,— деди докладчи.— Масалан, цехимиздаги бармоқ билан санарли бир неча ишчигина кунлик, смена топшириқларини 110—120 процентда бажаришяпти, холос. Нормасини бажармаётганлар сони ошиб, цехда меҳнат интизоми пасайиб кетди. Меҳнат унумдорлигини ошириш топшириғи 98 процентдан нари кўтарилмаяпти. 1979 йилда ҳам пойафзал тикув цехлари коллективларини материал билан таъминлашда камчиликларга йўл қўйган эдик. Биз пландаги 31 минг жуфт пойафзал учун зарур материаллар етказиб бермадик.

Хуш, бунга ким айбдор?

Цехдаги 16 бригаданинг кўпчилиги социалистик мажбурият у ёқда турсин, лоақал планларини ҳам уддалай олмади. Масалан, Муслимов, Зарецкийлар бошлиқ бригадалар қолоқ ҳисобланишади. Ана шу сингари қолоқ коллективларнинг айби билан цех судраляпти. Бошқача қилиб айтганда, 25 ишчи мунтазам равишда кунлик ва смена топшириқларини бажармайди. Меҳнат интизомини бузувчилар, ишга кечикиб келувчилар, узрсиз прогул қилувчиларга нисбатан дурустроқ чора кўрилмаяпти.

Цех партия ташкилоти касаба союз ва комсомол комитетлари фаолияти билан қизиқмади. Бу эса коллектив ўртасида интизом, активлик бўшашишининг асосий сабабларидан бири эмасми? Фабрикада тайёрланаётган айрим пойафзалларнинг сифати пастлиги учун кўплаб рекламациялар келиб турибди, жарималар тўланяпти. Бунга эса кўп жиҳатдан бичиш цехи ҳам айбли. Цех коммунистлари ўзларининг асосий йиғилишларида фабрика маркасининг шуҳрати учун, ёшларга ҳунар ўргатиш, маҳсулот сифатини ва иш самарадорлигини ошириш учун астойдил меҳнат қилаётган илғорлар номини ҳам айтишган эди. Фабрикада биринчи бўлиб беш йиллик шахсий планларини бажарган мураббий коммунистлардан Н. Кряжева, Н. Иброҳимова, В. Мусаев, А. Кошинлар шу 1-цехда ишлашади. Аммо коммунистлар ҳаққоний таъкидлашганидек, партия бюроси ана шу коммунистларнинг ташаббусларини ва тажрибаларини бошқалар ўртасида ёйишга эътибор бермади. Цехга кираверишда бир мусобақадош портрети қўйилган, холос. Ҳолбуки, биргина илғор Н. Кряжевани «Ҳурмат тахтаси»га чиқариб, бошқа илғорларни унутиб қўйишган.

Агрегатларнинг бир меъёрда унумли ишлашини таъминлаш, тикув цехлари учун яхши, сифатли материаллар етказиб бериш учун мусобақага ҳам жиддий эътибор бериш зарур.

Яқинда цехда бўлганимизда ҳисобот-сайлов йиғилишидан кейин ҳам аҳвол ўзгармаганининг гувоҳи бўлдик. Ўн ойлик ишлаб чиқариш плани бажарилмаган. Ноябрнинг биринчи ярми плани 96 процент адо этилган, холос.

Фабрика партия комитети цех партия ташкилоти қабул этган қарорларнинг қоғозда қолиб кетмаслиги, партия бюроси составининг ишчанлиги ва активлигини ошириш учун барча чораларни кўриши лозим.

Т. НАЖМИИ.

«Матбуот» ишлаб чиқариш бирлашмаси коллективи ўз зиммасига олган йиллиқ план-топшириқларини муддатидан илгари адо этиш учун социалистик мусобақани тобора қизитиб меҳнат қилмоқда. Сиз суратда корхонанинг муқова цехи илғор бригадаси бошлиғи Е. Сапруновани пешқадам ишчи З. Дадабоева билан бирга кўриб турибсиз.

Қ. Исоқов фотоси.

ЭЛГА ХИЗМАТ— ОЛИЙ ҲИММАТ

ВЕТЕРАНЛАР ИЗЗАТДА

«Мен Улуғ Ватан урушининг иккинчи группа инвалиди, шахсий пенсионер, «Шуҳрат» орденининг кавалериман. «Запорожец» енгил машинамга нима керак бўлса ўз вақтида етказиб беришларидан жуда мамнунман. Ўзимнинг юришим қийин бўлганлиги сабабли қандай қисм керак бўлса магазинга қўнғироқ қиламан. Бу ердаги М. Раҳимов, Б. Маҳкамов, М. Билолов сингари ходимлар дарҳол мушкулимни осон қилишади. Яқинда ҳам уйимга бир комплект ғилдирак баллонлари келтириб беришди. Ходимлар хизматидан жуда миннатдорман. П. И. Кузьмин, Шевченко кўчаси 12-уй, 18-квартира».

Таклиф ва мулоҳазалар дафтарида бундай миннатдорчилик сўзларини кўплаб ўқиш мумкин. «Шу йил 21 ноябрь куни бир оғиз қўнғироқ қилишим билан «Жигули» машинамга «кўприк» элтиб беришди. Баллонларни ҳам янгиладилар. Ходимлар хизматидан ҳурсандман». Бу сўзларни ҳам Улуғ Ватан урушининг инвалиди ёзган. Ҳамшаҳримиз Б. А. Самойлов 14-автотурист магазини хизматидан миннатдор.

Бу ерда чиндан ҳам Улуғ Ватан уруши иштирокчилари, инвалидларнинг мушкулини осон қилиш учун махсус тадбирлар белгиланган.

Автотурист хизматчилари беш йиллик планни шу йил 1 октябрдаёқ бажариб бўлишган эди. 15 ноябрда йиллик план адо этилди. Планга қўшимча равишда 1,5 миллион сўмдан ортиқ товар-оборот ишлари бажарилади.

— Шу йилнинг ўзида Қорақамиш, Юнусобод, Қўйлиқ массивларида янги филиаллар очдик,— деб ҳикоя қилади директор ўринбосари С. Одилов. — шаҳарнинг турли чеккаларида истиқомат қилувчи автомобиль ҳаваскорлари запас қисмлар излаб узоққа бориб юрмайдилар. Р. Юнусов, А. Султонов, Ш. Аъзамхўжаев, О. Содиқов сингари ходимларимиз ишчанлиги билан намуна кўрсатишяпти. Бизнинг ниятимиз битта: барча харидорларга ва айниқса, бахтимиз учун курашган уруш ветеранларига намунали хизмат қилиш. Шундай отахонларнинг миннатдорчилигини эшитиш биз учун катта мукофот.

Н. ҲАМИДОВ.

ТО Справкалар бюроси

ХАТЛАРГА ЖАВОБ БЕРАМИЗ

У. МАҲКАМОВА, О. РАСУЛОВА: Биз ўрта мактабни битириб, кийим-кечакларни тикадиган усталар тайёрлайдиган билим юртига кириб ўқимоқчи эдик. Шу хусусда қаерга мурожаат этайлик?

Жавоб: Шаҳримиздаги 5-ҳунар-техника билим юртида аёлларнинг пальтолари, эркакларнинг костюмлари ва болалар либосларини тикадиган усталар тайёрланади. Бу ҳунар масканига 8, 10-синфни битирганлар қабул қилинади. Ўнинчи синфни битирган экансизлар, бу ерга ўқишга кирсангиз, бир йил таҳсил кўрасиз.

* * *

Ф. САИДХЎЖАЕВ: Кўпчилик ҳолларда транспортнинг олдинги эшигидан ёшларнинг чиқишаётганлигининг гувоҳи бўламиз. Транспортнинг олдинги эшигидан салонга кириш учун кимларга рухсат берилади?

Жавоб: Тошкент шаҳрида жамоат тартиби, ободонлаштириш ва санитария қоидаларида шундай дейилади: «Транспортнинг олдинги эшигидан катта ёшдагилар ҳамроҳлигида бўлган мактабгача ёшдаги болалар, ўқувчилик билетларини кўрсатган 5-синфгача бўлган ўқувчилар, ҳомиладор аёллар, инвалидлар ҳамда уларга ҳамроҳ бўлган кишилар, шунингдек, қарияларнинг чиқишларига рухсат берилиши» курсатилган. Ёшларнинг транспортнинг олдинги эшигидан киришлари белгиланган қоидага зиддир.

* * *

А. ШОКИРОВА: Уйимизда бузилиб ётган, лекин тузатса бўладиган мебель ва стуллар бор. Шуни қаерда тузатиб беришади?

Жавоб: Қорасарой кўчаси, 286-«А» уйда барча турдаги мебелларни тузатиб берадиган комбинат жойлашган. Сиз ана шу ерга келиб учрашишингиз ёки 48-35-26 телефонига қўнғироқ қилиб, ўзингиз учун керакли бўлган маълумотларни олишингиз мумкин.

* * *

Х. ЖУМАЕВ: Мен шаҳримиздаги деярли ҳамма ательеларга бориб, чармдан куртка тиктирмоқчи эканлигимни айтдим. Лекин улар бу буюртмамни қабул қилишмади. Чармдан қаерда куртка тиктириш мумкин?

Жавоб: Афсуски, шаҳримизда чармдан либос тикиб берадиган ателье уйлари йўқ. «Илғор» фабрикасида ҳам бундай ишларни бажариб беришмайди.

* * *

Ф. УМАРОВА: Мен набираларимга тилладан зираклар буюртмоқчи эдим. Бунинг учун қайси устахонага учрашсам бўлади?

Жавоб: Весна кўчаси, 229-уйда «Техсложбитприбор» ишлаб чиқариш бирлашмаси жойлашган. Бу ерда олтиндан тайёрланадиган зирак, узук, никоҳ узуклари учун буюртмалар қабул қилинади.

* * *

М. АКМАЛОВА: Уйимизда бузилиб ётган электр батареялар бор. Шуни қаерда тузаттирсак бўлади?

Жавоб: Бунинг учун Олой, Октябрь, Госпиталь бозорларидаги «Металлобитремонт» комбинатига қарашли пунктларга мурожаат қилинг.

* * *

В. БЎТАЕВ: Шаҳримизда синтетик телпакларни тозалайдиган ва бўяйдиган маиший хизмат кўрсатиш пунктлари борми?

Жавоб: Шаҳар «Химчистка» идорасидан маълум қилишларича, синтетик телпакларни тозалайдиган ва бўяб берадиган маиший хизмат кўрсатиш пунктлари йўқ.

* * *

Д. ҲАСАНОВ: Набирамнинг велосипеди бузилиб қолди. Шуни қаерда тузаттириш мумкин?

Жавоб: «Ёш гвардия» театри ёнидаги Уйғур кўчаси бошланишида велосипедларни тузатиб берадиган устахона жойлашган. Яна худди шундай устахоналардан бири Олой бозорида аҳолига хизмат кўрсатмоқда.

Яқинда штатсиз фотомухбиримиз Х. Шодиев шаҳримиздаги чинни заводида бўлиб, коллективнинг меҳнат фаолиятини акс эттирувчи бир нечта фотосуратлар олиб қайтди. Диққатингизга ҳавола этилаётган ушбу фотолавҳада корхонанинг моҳир рассоми, шаҳар Советининг депутати Сайёра Қодирова акс эттирилган.

Ҳ. Шодиев фотоси.

Сўраган экансиз...

Суратга тушмоқчимисиз?

Кўплаб оқшомхонларимиз редакцияга хат йўллашиб, шаҳримиздаги «Фотореклама» комбинати аҳолига қандай хизмат кўрсатаётгани ва тўй ҳамда бошқа маросимларга суратчиларни таклиф қилиш қоидалари ҳақида маълумот беришимизни илтимос қилишган. Бу ҳақда «Фотореклама» комбинати директори Маъруф Ғуломович СОЛИХЎЖАЕВ шундай дейди:

— Ҳозир шаҳримизда 37 та суратга олиш объектлари бўлиб, шундан бештаси фотостудия, йигирма еттитаси фотосалон ва яна бештаси қабул пунктлари ҳисобланади. Бу пунктларимиз бир кунда 3 мингга яқин сурат олиб, 2 мингдан ортиқ аҳолига хизмат кўрсатади. Тўй ва бошқа маросимларда сурат олиш учун 33-50-85 телефони орқали буюртмалар қабул қилинади. Бундан ташқари оилавий суратга тушиш учун ҳам ана шу телефонга қўнғироқ қилиб буюртма бериш мумкин. Бу буюртмалар бир ҳафта мобайнида бажариб берилади.

Қариялар ва Улуғ Ватан уруши инвалидлари учун бажарилган буюртмалар уйларига элтиб берилади. Бошқа ҳамшаҳарларимиз суратга тушганларидан кейин бажарилган буюртмани ўзларига яқин бўлган пунктлардан олишлари мумкин. Шуни эслатиб ўтамизки, паспорт учун тушилган учта сурат учун 50 тийин ҳақ тўланади. Учта суратдан кейин ҳар бир қўшимча сурат учун 7 тийиндан ҳақ тўланади. Тўй маросимларидаги 13х18 ҳажмдаги олтита сурат учун 3 сўм 56 тийин тўланса, қўшимча битта сурат учун 38 тийин ҳақ тўланади. Рангли ана шу ҳажмдаги суратлар учун 5 сўм 10 тийин, қўшимча битта сурат учун 95 тийин ҳақ олинади.

Бундан ташқари Навоий кўчаси 30-«а» уйдаги «Сервис» фирмасида ҳам суратларга тушиш учун буюртмалар қабул қилинади.

САЙЛОВЧИЛАР НАКАЗИ АСОСИДА

Муддатидан илгари

Ўзбекистон ССР Энергетика ва электрлаштириш министрлигининг ўнинчи беш йилликнинг якунловчи йилига қабул қилинган оширилган социалистик мажбуриятларида Тошкент шаҳрининг Сергели районида ва Қорасув массивида 150 гигакалорий иссиқлик қуввати ишлаб чиқара оладиган иккита янги қозонхонани бунёд этиш кўзда тутилган эди. Сўзи билан иши бир бўлган энергетика ускуналарининг монтажчилари бу объектларда ишларни жадал суръатда олиб бордилар. Қурувчилар куни кеча Қорасув массивида ва Сергели районида ҳар бирининг қуввати юз ва эллик гигакалорийга тенг бўлган иккита янги қозонхонани муддатидан илгари ишга туширдилар.

Янги қувватдаги қозонхоналарни «Узбекгидроэнергострой» трестига қарашли «Ташспецстрой» махсус қурилиш бошқармаси ва унинг ёрдамчи пудратчи корхоналари бунёдкорлари биргаликда қуриб фойдаланишга топширдилар.

Бу қозонхоналарнинг ишга туширилиши билан Сергели ва Куйбишев районидаги янги қурилган микрорайонларда истиқомат қилаётган ҳамшаҳарларимизнинг иссиқлик қуввати ва иссиқ сувга бўлган эҳтиёжлари тўла-тўкис қондириладиган бўлди.

З. РУСТАМОВ,
инженер.

«Тошкент оқшоми»да босилгандан кейин

«КАССАГА ЭМАС, КИССАГА»

Шу сарлавҳали материалда айрим маршрутли такси шофёрлари йўловчилардан пулни ўзлари йиғиб олаётганликлари, молия тартибини бузаётганликлари танқид қилинган эди.

Маршрут таксилар 2-автотранспорт корхонаси бу масала умумий мажлисда кўриб чиқилганини хабар қилди. Тартибни бузган шофёр Холмуҳамедов уч ой муддатга кам ҳақ тўланадиган ишга кўчирилди. Шунингдек, аҳолига хизмат кўрсатишни яхшилаш чоралари кўрилди.

«ЭСИЗГИНА ДАРАХТЛАР»

Шу сарлавҳа остида босилган хабарда Қорақамиш массивида дарахтлар сувсиз қолаётгани танқид қилинган эди.

Собир Раҳимов район ижроия комитети массивда қурилиш давом этаётгани сабабли айрим ирригация тармоқларида сув вақтинча тўхтатилгани, ҳозир бу масала ҳал этилгани ва сув нормал оқаётганини маълум қилди.

«КИМ АЙБДОР?»

Газетанинг 1 октябрь сонида юқоридаги сарлавҳа остида берилган материалда «Ўзбекистон» фотостудиясида буюртмачилар сарсон этилаётгани танқид қилинган эди.

«Фотореклама» комбинатидан олинган жавобда кўрсатилишича, бу материал кенгашда муҳокама этилган. Айрим айбдорлар маъмурий йўл билан жазоланган ва буюртмачи талаби қондирилган. Шунингдек, бажарилаётган ишлар сифатига алоҳида эътибор бериш зарурлиги кўрсатилган.

«ТРАМВАЙДА ТОМОША»

Шу сарлавҳали материалда 7 ва 16-маршрутлар бўйлаб қатнаётган трамвайлар графикка риоя этмаётганликлари оқибатида йўловчилар кутиб қолаётганлиги танқид қилинган эди.

Трамвай-троллейбус ишлаб чиқариш бирлашмасидан хабар қилинишича, бу масала алоҳида кўриб чиқилган. Мақола ҳайдовчилар ўртасида муҳокама этилиб, чоралар кўрилган. Айни вақтда ҳар икки маршрутдаги вагонлар сони кўпайтирилди.

◆ РЕДАКЦИЯГА ХАТ

Юришидан юрмаси кўп

Октябрь районидаги 1-Оқлон кўчасида қатнайдиган 27-маршрутли автобуснинг юришидан юрмаси кўп. Бу автобус қатнаётгандан бери ана шу маршрутдаги машинани бекатлардаги йўловчилар сабрсизлик билан кутишади. «Главташпассавтотранс» бошқармаси бу маршрутдаги автобуслар графикка риоя қилиб қатнашини қачон таъминлайди?

У. ИКРОМОВ,
И. АҲМЕДОВ,
М. ЙЎЛДОШЕВ,
Н. ЗОКИРОВ.

Чорсу ариғи ва унинг атрофи реконструкция қилиняпти. Реконструкция ишлари «Ташгенплан» лойиҳалаш институтининг бир группа ходимлари томонидан тайёрланган лойиҳа асосида олиб боряпти.

СУРАТДА: диаметри 1,5 метр бўлган темир-бетон трубаларни кўриб турибсиз. Чорсу ариғидан оқувчи чиқинди сувлар мана шу трубалар орқали ўтказилади.

Ҳ. Мирказаримов фотоси.

ҲАМ КУЛАСИЗ, КУЯСИЗ

Гап деса қоп-қоп

Эрталаб беҳосдан Ҳалима опанинг эшиги тарақлаб қолди. У кўзларини ярим очиб, эшик томонга талпинган эди, йўлакка чиққан заҳоти сирғаниб йиқилиб тушди. Қараса йўлак сувга тўлиб кетибди.

— Кимди?— деди оёғини уқалаб.

— Уйимизни сувга бостириб юбордингиз-ку. Қарасангиз бўлмайдими?

Эшик очилиши билан қўшни аёлам ичида жеркиб берди;

— Яқинда менам уйимни ремонт қилувдим. Шифтдан сув тушиб ҳаммаёқ расво бўлиб кетди.

Ҳалима опа шоша-пиша сувни артган бўлди. Қараса, туалетдаги сув йиғиладиган бачок ёрилиб вариллаб сув оқиб ётибди.

Сувни амаллаб тўхтатишди-ю нима қилишни билмай қолишди. Барибир сувсиз ҳам ўтириб бўлмайди-да.

У эртасига атайлаб ишдан жавоб олиб Юнусобод массивидаги 68-ЖЭКка борди. Тўрт-беш аёл чойхўрлик қилиб бемалол эзмалашиб ўтирган экан.

— Менга слесарь керак эди! — деди у дардини айтиш учун.

— Слесарларни топиб бўпсиз. Нима, уларнинг сизни кутиб ўтиришдан бошқа иши йўқми?

— Уйимга сув оқиб кетяпти. Ҳеч бўлмаса ЖЭК бошлиғини топишим керак.

— Бошлиқ бизга ҳисобот бериб ўтирмайди.

— Бўлмаса адресимни ёзиб олинг. Б—2, 23-уй, 4-квартирада тураман.

Ходимлар дафтарга ёзиб олишди.

— Слесарь қачон боради?

— Соат ўндан иш бошлашади.

—Қайси пайтда кутай? Ахир мен ишга боришим керак-ку.

— Керак бўлгандан кейин кутасиз-да!

Шикоятчи эртасига ишга кетатуриб ҳар қалай яна бир учрашишга қарор қилди. Энди ҳасратини айтаётган эди, бир эмас икки нафар пенсионер кириб келди.

— Бу қандоқ гап, ўртоқ Каншин,— деди улардан бири ЖЭК бошлиғига қараб.— Учинчи марта келаяпман. Слесарь боради-ми-йўқми?

— Начора, керак бўлса тўртинчи марта ҳам келасиз-да,— деди ЖЭК бошлиғи ночор қиёфада.

— Менинг уйимдаги деразa синган,— иккинчи пенсионер ўзининг ҳасратини айтди.

— Дурадгор боради-ми-йўқми?

— Дурадгор масаласи унчалик қийин эмас,—деди С. В. Каншин умидвор қиладиган қиёфада.— Бугун-эрта бориб қолса керак.

Боядан бери индамай ўтирган Ҳалима опа энди дардини тўкиб солди:

— Кеча келган эдим. Бугун слесарь юборишмоқчи эди. Дафтарингизга ёзиб қўйишган. Шуни билмоқчи эдим.

— Боради деган бўлса боради-да. Кечгача кутиб ўтиринг.

Шикоятчи шундай қилди. 14 ноябрь куни тиқ этса кўчага қараб ўтирди. Бироқ, слесарларнинг ўзи тугул арвоҳи ҳам келгани йўқ.

Шикоятчи эртасига С. В. Каншинга қўнғироқ қилди.

— Буни қаранг, оббо ёлғончилар-ей! — деди С. В. Каншин ғазабланиб. — Майли, эртага эмас-ку, индинга кутинг, бориб қолишади.

Шикоятчи эртасига ҳам, индинига ҳам роса кутди. Бир уй жон сувсиз ўтиришди. Бироқ, слесарлардан дарак йўқ эди.

«Биз Юнусободдаги Б—2 кварталида яшай бошлаганимизга тўққиз йил бўлди,— деб ёзади М. Мавлонова. — Уйда бирон нарса бузилса ёки синса ЖЭК ходимлари ёрдам беришни хаёлига ҳам келтирмайди. 4, 11, 12, 23-уйлар атрофи ахлатхонага айланиб кетган. 235-мактаб, 484-боғчага бораверишдаги йўллар ағдар-тўнтар бўлиб ётибди. 16-уй орқасида мактаб ва боғчага олиб борадиган теп-текис йўлкани кимдир темир тўсиқлар билан тўсиб ташлабди. Бу ҳақда ЖЭК маъмуриятига қилган шикоятларимиз натижа бермаяпти. Наҳотки С. В. Каншин бошчилигидаги 68-ЖЭК ходимлари ўз ишига шунчалик совуққонлик билан қараса.

Киров район уй-жой бошқармасидаги ўртоқлар ЖЭК ходимларининг «қулоғини чўзиб» қўйса ёмон бўлмас эди.

ҲУШЕРБЕК.

Оташқалб шоир

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ШОИРИ МИРТЕМИР ТУҒИЛГАН КУННИНГ 70 ЙИЛЛИГИГА

Қардошлик куйчиси

КУНЛАРНИНГ бирида тўрт дарвеш олис сафарга чиқибди. Улар кун бўйи йўл юриб, ниҳоят, бир манзилга келиб тунабдилар. Тун яримлаганда, улардан бирининг уйқуси қочиб, қўғирчоқ ясабди. Сўнг яна уйқу оғушига кетибди. Иккинчи дарвеш уйғониб қараса, бежиримгина бир қўғирчоқ турган эмиш. Тикувчилик касб-кори бўлган бу дарвеш унга либос тикибди. Учинчи дарвеш эса турли тақинчоқлар ясабди. Ниҳоят, тўртинчи дарвеш уйғонганда, кўркам либоси ва безаклари билан товланиб, қулинг ўргилсин бир қўғирчоқ турган экан. Ҳайратга тушган дарвеш тангридан унга жон ато этишни сўраб ёлборибди. Хуллас, чор дарвешнинг мўъжизакор меҳнати ва хоҳиши билан гўзал бир париваш пайдо бўлибди.

Миртемир бу ривоятни тез-тез эслаб, шеърга ҳам жон бағишлаш, зарурлигини, усиз «шеърий» мўъжизанинг вужудга келмаслигини қайта-қайта таъкидлар эди. У ўзининг энг яхши шеърларида янги бўёқлар ва тимсоллар топибгина қолмай, уларга жон бағишлай билар, ўз қалбининг залворли зарбларини бера олар эди.

Бундан бир неча йил муқаддам танқидчи Салохиддин Мамажонов: «Агар сиз олим бўлсангиз-у, Миртемир ижодини текширишга киришсангиз, нималар ҳақида ёзган бўлардингиз?» деб шоирга мурожаат этган эди. «Мен сизнинг ўрнингизда бўлсам, ўзак темаларга — давр темаларига қайси даражада алоқадорлигим ва қандай ифода этаётганим ҳақида ёзган бўлардим», дея жавоб берган эди шоир.

Чиндан ҳам, Миртемир ҳозирги даврнинг ғоявий ва маънавий бойлигини инкишоф этувчи, унинг мураккаблигини кўрсатувчи, теран қатламларига назар ташловчи мавзулар шоиридир. У бундай ўзак мавзуларга бағишланган шеърларига усталик билан қон ва жон берган. Уларни шеърий плакат савиясидан бадиий таҳлил ва талқин даражасига олиб чиққан.

Даврнинг Миртемир ижодида ўз аксини топган ўзак масалаларидан бири дўстлик ва қардошлик ғояларидир.

Миртемир ўз ижодининг тонготаридаёқ янги ҳаётнинг залворли одимига жон қулоғини осди, халқ ва жамият ҳаётида рўй бераётган янгиликларга, ўзгаришларга нисбатан фаол ижобий муносабатда бўлди. Унинг қалбидан асов тўлқинлардек сачраб отилган сочмаларда янги, инқилобий даврнинг манзаралари муҳрланди. Оловли сўзлар ва бўёқлар билан чизилган бу манзараларда интернационал ғоялар билан йўғрилган, самимий ва фидойи шоир қалбининг зарбларини сезиш қийин эмас. Шоир на мамлакатимизда, на хорижий ўлкаларда юз бераётган курашга— синфлар курашига, эътиқодлар курашига бефарқ қаради. У 26 Боку комиссарларининг тақдиридан қанчалик изтиробга тушса, Сакко ва Ванцетти фожиасидан ҳам шунчалик таъсирланди. Ўшдаги босмачиларга қарши кураш қаҳрамонлари ҳам, Эдил бўйларида содир бўлаётган воқеалар ҳам унинг ижодида ўз аксини топди. Шу тарзда Миртемир илк одимлариданоқ ёндош ва жондош, қуролдош ва курашдош халқларнинг ягона тақдирини, турли эллар ва элатлар дўстлиги заминида майдонга келган янги ҳаёт асосларини куйлашга интилди.

Йигирманчи йиллардаёқ Миртемир асарларида жилва бера бошлаган қардошлик ва иноқлик ҳикматлари 50-йилларга келиб, шоирнинг ижодий ўзига хослигини белгиловчи омилга, кучга айланди.

Ҳамид Олимжон ўзининг машҳур шеърида рус тупроғини «менинг Ватаним» деб атаган эди. Миртемир ҳам қардош ва тупроқдош халқни «қозоғим» деб атайди, унга талайгина шеърлар бағишлайди. «Хирмон-хирмон ғаллам, нонимнасибам, дил қўйса қўйгулик Украинамсан», дея Тарас Шевченко диёрига, ўз она юртини ардоқлагандек, мурожаат этади.

«Дўстлик ва қардошлик — замонамизнинг янгроқ шиори, — деб ёзган эди Миртемир. — Йўқ, шиор эмас, давр ва ҳаёт амалияси. Совет одамининг энг порлоқ фазилатига айланмоқда бу ҳозир. Дўстлик ва қардошлик туйғуси одамийлик, маданийлик аломати, қалбан бадавлатлик ва бақувватлик аломати бўлиб қолмоқда бизнинг кунларда...» Миртемир ижодидаги қардошлик ва дўстлик тароналари ҳам шоир қалбига хос бадавлатлик ва бақувватлик аломатидир. Зероки, катта ашулани янгроқ овозга, улкан товуш диапазонига эга бўлган қўшиқчи айтади.

Миртемир ўзининг сўнгги асарларидан бири — «Юз бир...» деб номланган қардошлик қасидасида шу «бир-бирига оғайни ўн беш мард, норғул йигит» шаънига қалб сўзларини айтади. Уларнинг аҳил ва иноқ меҳнати, кураши туфайли не-не чўлларнинг яшил либос ёпинганини, афсонадан гўзалроқ юртнинг вужудга келганини фахр билан айтади.

Халқимизнинг ҳикмат хазинасида қирқ бир, юз бир, минг бир рақамлари билан боғлиқ ташбеҳлар бор. Миртемир наздида юз бир— бепоён мамлакатимиздаги турли эл ва элатлар, бир халққа айланган миллатлардир. Шоир шу элатлар ва миллатлар аҳил оиласининг дунёга келишини XX асрнинг, кишилик тарихининг буюк мўъжизаларидан бири деб билади. Ана шу мўъжизанинг ижодкор ва бунёдкор кучини намойиш этиб, унинг ижодида «бахт ва нурдай эгиз юрт»нинг — «давримизнинг шоҳ асари, Ленин тузмиш тенгсиз юрт»нинг фусункор манзаралари қад кўтаради. Биз бу манзараларнинг «Қорақалпоқ дафтари»да ҳам, «Қирғиз шеърлари»да ҳам, Қозоғистон ва Туркманистонга бағишланган ўта самимий ва ўта ёниқ шеърларда ҳам катта шоирона куч ва илҳом билан чизилганини кўрамиз.

Миртемирнинг совет поэзиясига дўстлик ва қардошлик куйчиси сифатида кириб келиши бежиз эмас. У икки халқ— ўзбек ва қозоқ халқлари бир ариқдан сув ичиб, бир тупроқдан олтин ундириб яшаётган бир масканда туғилди. Ҳар иккала халқнинг бой ва ширали тилини эмиб ўсди. Уларнинг муштарак тарихидан сабоқ олди, муштарак истиқболида юз бир халқнинг мунаввар тақдирини кўрди. Қардошлик тароналари шоир ижодига китоб таъсирида эмас, балки иноқлик ҳикматларига таянган ҳаёт қаъридан кириб келди. Акс ҳолда «Қорақалпоқ дафтари». «Қирғиз шеърлари», «Қозоқ шеърлари» туркумларига кирган асарлар бу қадар улкан бадиий қувватга, ҳаётийлик ва ҳаққонийликка эга бўлмас эди.

Шоирнинг қардош халқларга бўлган самимий туйғулари бу ажойиб шеърий дурдоналарда муайян ва реал ҳаётий ҳодисалар тасвири оша порлоқ нур сочиб туради. Бу ҳаётий ҳодисалар эса юз бир халқнинг завол билмас дўстлигидан, томир-томирлари билан бир-бирига пайванд бўлганлигидан ҳикоя қилади. Шоирнинг қорақалпоқ, қозоқ, қирғиз, туркман ёзувчилари билан оғаинилиги ҳам шу дўстлик чинорининг ям-яшил япроқларидан эди.

Миртемир қўшиқларининг уфқи кўринмайди. Лекин уларда куйланган «иноқлик ҳикматлари, қардошлик ҳимматлари» шоир ижодига ўзгача файз, ўзгача таровaт, ўзгача жозиба бериб туради.

«Тилларимиз яқинлиги, — деб ёзган эди Чингиз Айтматов, — ўзбек тилининг қирғиз, қозоқ, қорақалпоқ тилларига яқинлиги, бир жиҳатдан, катта тарихий бойлигимиз, улкан хазинамиздир. Миртемир ана шу бемисл бойлигимиздан маҳорат билан фойдалана олди — унинг шеърияти айни ана шу яқинликни —халқларимизнинг этник ва тил яқинлигини ўз қамрови доирасига олади».

Машҳур қирғиз адибининг бу сўзларида катта маъно ва катта баҳо бор.

Қардош халқларнинг, айниқса этник ва тил жиҳатидан яқин халқларнинг янада иноқлашуви Миртемир поэзиясининг чинордек теран илдиз отиши, яшил ёғдуларга бурканиши учун замин ҳозирлади. Ўз навбатида Миртемир бу дўстлик ва қардошлик ришталарининг мустаҳкамланиши учун чапдастлик билан хизмат қилди. Шунинг учун ҳам у халқимизнинг ардоқли шоири бўлиб қолди.

«Миртемир фақат ўзбек адабиётидагина эмас, балки Ўрта Осиёнинг барча адабиётларида чинор сингари қад кўтариб туради». Верди Кербобоевнинг бу сўзлари ҳақиқатдир.

Наим КАРИМОВ,
филология фанлари кандидати

МИРТЕМИР

Сўнгги сатрим ҳам...

Юрагимни севги чертган илк оқшом
Илк сатрим тушгандир қоғоз бетига
Кексалик ҳам секин тўлдирмоқда жом.
Хаёл учар чексиз олам четига.

Майли, шу жомни ҳам ичай паймона,
Кексалик гаштини сурай то бекам.
Шеърларимда жилва қилсин замона,
Юртим мадҳи бўлсин сўнгги сатрим ҳам...

Қўшиқларим...

Қўшиқларим, сиз учун хижолатлик эмасман,
Сиз ўтган йўлларимсиз, кечган дарёларимсиз.
Сизни мен олтинга ҳам, кумушга ҳам
бермасман,
Сиз менинг тансиқ ғазнам, эзгу дунёларимсиз.
Менинг дардим—дарддошим, илинжим,
кўнгил тинчим,
Сиз билан тирикман-да, менинг қалб
чўғим сиз-ку!
Менинг олтмиш беш ёшим—ғуссаларим,
севинчим,
Энг ёруғ хаёлларим, менинг бор—йўғим
сиз-ку!
Сиз менинг қалқонимсиз. Таянчим, тоғ
бардошим.
Сиз борсиз— чўчитолгай на дўзах ва
на аёз.
Фақат, фақат халқимга эгилур мағрур бошим,
Халқимнинг ўзи бермиш соз ахир бу
жаранг соз....

1975.

Ёрти аср қўшиқларидан

Сен сўрайсан:
Ўтмишимдан, бугунимдан
Сен сўрайсан:
Чигилимдан, тугунимдан.
Шоир қўноқ,
Кел, қулоқ сол, бўзлай андак.
Излай бўёқ,
Топай тимсол, сўзлай андак...
Дарё эдим,
Замонларнинг зайли билан сой бўлганман.
Расо эдим,
Нодонларнинг майли билан ёй бўлганман.
Олтин эдим
Қора тақдир — қоработқоқ лой бўлганман.
Оқин эдим
Чопқинларда вайрон, қурғоқ жой бўлганман.
Сойлигимдан
Замон-замон айландим мен зор ирмоққа,
Сойлигимдан
Лолу ҳайрон айландим мен хор тупроққа.
Ёйлигимдан
Донгил йўлда тушиб қолдим тор сўқмоққа.
Жойлигимдан
Ўнгу сўлда дучор бўлдим чор қумлоққа.
Ёғду эдим,
Сўна-сўна қўрқинч, қора тун бўлим мен...
Чолғу эдим,
Ёна-ёна жигар бағри хун бўлдим мен.
Бутун эдим,
Ночор бўлдим парча-парча, бўлак-бўлак.
Дуркун эдим,
Юрай десам на йўл қолди, на-да йўлак.
Сал қолдики,
Унут бўлса мўл-кўллигим, ўз чеклигим.
Сал қолдики,
Унут бўлса ўз йўллигим, ўз беклигим.
Сал қолдики,
Қул сингари шамолларга учирилсам.
Сал қолдики,
Тарихларнинг ёдидан ҳам ўчирилсам.
Сарсон юрдим
Талай замон карахтларнинг ёбонида.
Оҳлар урдим
Мен беомон бадбахтликнинг зиндонида,
...Ирмоқликдан
Бахтим кулиб, сой бўлдим мен, қайта тошдим.
Қирғоқликдан,
Бағрим тўлиб, лой бўлдим, қирғоқ ошдим.
Сойликдан-чи,
Дарё не гап, денгиз бўлдим —ардоқ бўлдим.
Лойликдан-чи,
Тошида ҳам гул унувчи тупроқ бўлдим.
Кўз очгандан
Ёруғликнинг шайдосиман, узмадим кўз.
Нур сочгандан
Ўзим ёруғ дунё бўлдим— мухтасар сўз.
Ночорликдан,
Ўзинг кўргин қайта бошдан бутун бўлдим.
Хор-зорликдан
Қайта қувноқ, қайта миқти, тўлғун бўлдим.
Инсон бўлдим,
Эркин инсон алп инқилоб далдасида.
Карвон бўлдим,
Йўлга тушдим улуғ Ленин шуъласида.
Унут эмас,
Олам танир, ўйламаки, ҳануз ғашман,
Бахтим бут, бас,
Ўз кунимдан юз қат рози меҳнаткашман.
Бахтим бут, бас,
Ёруғ юртман, ўзлигим бут, давлатим бут.
Бахтим бут, бас,
Ўчмас ўтман, шарафим бут, шавкатим бут.
Йўлим порлоқ,
Мен бахтимни оламларга алишмайман.
Йўлим йироқ,
Энг учағон замондан ҳеч қолишмайман.
Мен шундоқман —
Замонларнинг ёрти асрлик палласида.
Мен шундоқман,
Бари фақат қизил байроқ далдасида.

1974, октябрь.

Саҳий хазиначи

(ХОТИРА)

Бахтли тасодифми ёки қандайдир қонуният борми, билмадим, Миртемир ижодини махсус ўрганишга тўғри келди.

Бироқ устознинг дастлабки умумий мулоқотлардан кўнгиллари тўлмади, шекилли «саволлар тузиб келсангиз яхшироқ бўлармиди» дедилар. Кейинги суҳбатларга турли-туман саволлар тузиб берадиган бўлдим. Ана шу суҳбатлардан қатраларни устознинг 70 йиллик тўйларида ўқувчиларга ҳавола қилишни ўринли деб ўйладим.

— 30-йилларнинг бошларида поэмалардан ташкил топган икки китобингиз чоп этилган. Бошқа китобларингиз ҳам поэмасиз чиқмаган. Аммо уларнинг кўпларини қайта нашр эттирмагансиз ёки шеър сифатида тақдим этгансиз. Бунинг боиси нима?

— Агар илк достонларимда даврнинг мукаммал, ҳаётий типларини яратганимда, албатта қайта нашр эттирардим. Ҳозир ўша асарларимни ўқувчиларга тақдим этганимдан уялиб кетаман. Аммо у пайтда ўқувчилар ташна эди. Шу «достонлар»ни ҳам китобхонлар қабул қилишар, мени турли жойларда ўқишга даъват этишар эди. Ният катта ва холис эди. Қандай бўлмасин, замон ҳақида, одамлар тўғрисида бирор шаклда ўз фикримизни айтишга шошилардик. Афсус, маҳорат етишмаслиги туфайли мақсадимизга кўнгилдагидек эриша олмаганмиз. Кейинчалик шеър бўлиб чиққан «достонлар»нинг асоси поэмабоп бўлмаган. Шунинг учун улар осонгина шаклини ўзгартирган.

— «Номус» поэмасидаги воқеаларни таржимаи ҳолингиздаги айрим нуқталар билан боғлаш мумкинми?

— «Номус» бошимга синоғлик кунлар тушган даврнинг маҳсули. Мен 1932 йилдан 1934 йилгача дастлаб оддий ишчи, кейинроқ маданий-оқартув бўлимида хизматчи бўлиб, «Оқ денгиз — Волга» каналида ишладим. Аммо ўша ерда ҳам ижодий ишни канда қилмадим. Кўп шеър машқ қилган бўлсам ҳам, поэма ёзиш хаёлимда йўқ эди. «Экскаваторчи» деган шеър ёздим. Шеърни ўқиган дўстларим асарнинг материали «достонбоп» эканлигини айтдилар. Бу менга катта далда бўлди. «Номус»да тўғри йўлдан адашган, ўзим кўп бора суҳбатлашган, катта қурилиш маъракасида ўз ўрнини топган, келажакнинг донғил йўлига тушиб олган ўсмирларнинг ҳаётини ифодаламоқчи бўлганман. «Экскаваторчи» шеъри поэманинг муқаддимаси бўлиб қолди.

— Поэмачиликдаги фаолиятингизнинг чўққиси «Сурат» адабиётда воқеа бўлган, ўқувчиларда кучли акс-садо қўзғаган. Албатта, ўқувчилар ана шу лирик қиссанинг асосларини, тимсолларини билгиси келади. Шу ҳақда сўзлаб берсангиз.

— «Сурат»га тимсол бўлган воқеа 30-йилларда менга сирдош «одам»нинг тақдирида бўлиб ўтганди. Ўша «одам»нинг маъшуқаси атиги икки йиллик айрилиққа, синовга бардош беролмай, аҳдини бузади. Бу кўнгилсиз факт қалбимни ларзага солди. Ана шу ларзанинг сачратқиси сифатида «Сен уёнга кетдинг, мен бу ёнга» мисраси билан бошланадиган шеър майдонга келди. Бу билан қаноатланмадим. У ҳақда йирикроқ асар ёзишни кўнглимга узоқ вақт тугиб юрдим. Кутилмаганда китоб орасидан бебурд гўзал билан тушган сурат чиқиб қолди. Бу тирноқдай сурат қалбимдаги эски ярани янгилаб юборди, ёзмасам бўлмайдиган ҳолатга солди. Илҳомланиш деганда ана шу ҳолатни тушунаман. Бунга қўшимча қилсам, «Сурат» яратилган йилларда ленинча нормалар тикланиб, достондаги каби шахсийроқ, мунглироқ интим туйғулар бемалол ифодаланадиган бўлиб қолган эди. Ана шу икки муҳим сабабга кўра «Сурат» яратилди. Асарга асос бўлган воқеаларни ҳаётда қандай бўлса, шундай тасвирламаганман. Мен поэмада санъаткор ва садоқат масаласига муносабат билдирмоқчи эдим. Ана шу мақсадим туфайли ўзимнинг ҳаётий —ижодий тажрибаларим асосида турмуш фактини қайта-қайта бичиб-тикдим. Ҳатто воқеанинг содир бўлган жойини ҳам, вақтини ҳам ўзгартирдим: 30-йиллардан Улуғ Ватан уруши даврига, Тошкентдан Нукусга кўчирдим. Бу изланишларим қанчалик самарали бўлди, мендан кўра илм аҳлига кўпроқ аён. Аммо китобхонлардан олган кўплаб хатларимга, адабиётчиларнинг илиқ гапларига қараганда, меҳнатларим зое кетмаган.

— Атоқли шоир Николай Грибачев «Фақат кўрганларим, ҳис қилганларим» сарлавҳали мақоласида лирик шеърнинг қаҳрамони шоирнинг ўзи, аммо шоир ўзида замондошларининг кайфиятини ҳам жамлаган бўлади, деган қарашни илгари суради. Сиз қандай фикрдасиз?

— Николай Грибачев анов-манов шоирлардан эмас. Совет шеъриятининг байроқдорларидан биридир. Унинг лирик қаҳрамон тўғрисидаги фикри, менимча ҳам тўғри, ишонгулик. Чиндан ҳам ҳақиқий лирик шеърнинг қаҳрамони шоирнинг ўзидир. Лекин шоир образини тор, биқиқлик маъносида тушунмаслик керак. Шоир ўз образида шахсий кечинмасинигина ифодаламайди, балки ўзига ўхшамаганларнинг туйғуларини, фикри-зикрини ҳам беради. Агар шоир шундай йўл тутмаса, ўзида даврдошларининг ҳис-ҳаяжонини ва ўйларини ҳам жамлолмаса, унинг шоирлиги қайга борарди-ю, асари кимнинг ҳам кунига ярарди.

— Асосли равишда сизни тилимизнинг қудратини, ҳайратомуз жилоларини намойиш этувчи санъаткорлардан бири сифатида қадрлашади. Сиз бунга, ўз таъбирингиз билан айтганда, тил бадавлатлигига қандай эришгансиз. Асарларингизнинг тили устида қандай ишлайсиз?

— Эсингизда бўлса, адабий йиғинлардаги гапларимда ҳам, айрим ёш қаламкашларга ёзган хатларимда ҳам сўз хазинасига эга бўлишнинг аҳамияти нечоғлиқ зарурлигини таъкидлаганман. Буни ёшларга, мен қойил қилиб қўйдим, мендан ўрнак олинглар, деган маънода айтмаганман. Балки ҳикмат эскимайди, деган эътиқодга амал қилиб, улкан устозларнинг ўгитларини эслатганман, холос. Гап менга келиб тақаладиган бўлса, шуни айтишим керакки, мен атайлаб сўз ахтармайман. Қандай бўлмасин фикримни биракай тўкиб олишга тиришаман. Ана шу пайтда сўз ахтарсангиз фикр қочиб кетади. Ҳамма гап фикрда. Фикр пишган бўлса, сўзлар ўз-ўзидан қуйилиб келаверади. Мен сўз топиш учун китоб кўрмайман, луғатларни кавлаштирмайман. Ёшлигимда, қишлоқда, одамлар билан мулоқатда, ўқиганларим ва кузатганларим асосида ўрнашган, сингган сўзлар қўл келади.

— Ёзувчи С. Залигин «Қўшиқчи тенор, бас каби овоз билан туғилганидек, одамнинг сўзни ҳис қилиш туйғуси ҳам туғма бўлади» дейди. Сиз қандай фикрдасиз?

— Ёзувчи ҳақ деб ўйлайман. Санъаткорда сўзни теран ҳис қилишдек табиий туйғу бўлмаса, у сўзларнинг «қайсарлиги»ни енгиб, ўз ғоявий мақсадига йўналтиролмайди. Чунки ҳамма вақт ҳам сўзлар бирданига ўз ўрнига тушавермайди. Сўзни ҳис қилиш туйғуси кучли бўлса, санъаткор асарни ишлаш жараёнида ўз ўрнини топмаган сўзларни жойлаштиради, пўрсилдоқ, таги бўш, фикрни ташимайдиган, манзарани ярқиратмайдиганларини ўчиради ва уларнинг ўрнига ҳам юкли, ҳам жилоларини топиб ёза олади.

* * *

Миртемир: «Сон-саноқсиз тўйларни ҳам, ўтиришларни ҳам кўрдим. Энди менга уларнинг қизиғи йўқ. Ажал нотантилик қилмаса, халқим олдидаги бурчимни бажарсам, ниятларимни қоғозга кўчирсам; —етмиш йиллигимга тилга олгулик асарлар билан борсам, деб кўп такрорлагувчи эди. Афсус... Қанчадан қанча янгроқ, ёлқинли шеърлар, достонлар ва бебаҳо хотиралар қоғозга кўчмай қолди. Аммо бизга шоир қолдирган қуламас маънавий ёдгорлик тасалли беради. Бир нафас Миртемир шеъриятини йўқ деб тасаввур қилсак, руҳий дунёмиз қашшоқлашиб қолгандай туюлади. Шунинг ўзи Миртемирнинг ҳамиша барҳаётлар сафида эканлигини кўрсатади.

Турғунбой ХАЛИЛОВ,
филология фанлари кандидати.

Миртемир яхши суҳбатдош, ёшларнинг меҳрибон устози эди. Уни тез-тез ўз дўстлари ҳамда ёш ижодкорлар орасида учратиш мумкин бўларди.

СУРАТДА: Миртемир ва Николай Тихонов қаламкаш дўстлари даврасида.

ШОИР АДАБИЁТ ҲАҚИДА

«Қисқа тарихий муддатда ўтилган узун йўлни — оғир ва ёруғ йўлни Ленин сиймоси призмасида кўрсатиш қаламкаш учун ҳам қарз, ҳам фарз, ҳам эзгу эмгак, албатта».

* * *

«Ёзувчи зиммасига ҳамма даврлар, ҳамма замонлар ҳам оғир ва жавобгарлик бурч юклаб келди. Мен том маъносидаги ёзувчи тўғрисида гапиряпман. Тарихимизда тилга олгулик қаламкаш борки, ҳаммаси чин маъноси билан давр фарзанди, халқ ўғли, халқ дилининг кўзгуси ва жарчисидир».

* * *

«Садоғанг кетай, халқим! Тилни ҳам, тимсолни ҳам, адабни ҳам, меҳнатни ҳам, ўринлик ғурур туйғуси ва ғазабни ҳам, ўринлик жирканиш туйғуси ва инсон номини ҳамма чўққилардан юксак тута билишни ҳам ўзингдан беминнат ўрганаман».

* * *

«Ҳамма вақт топавериш шарт эмас, мумкин ҳам эмас. Лекин бу — меҳнаткашлик белгиси, ўз китобхонига теран ҳурмат белгиси. Дунёда тайёрга айёрдан эл безор. Ҳамма соҳада асл меҳнаткашга олқишлар бўлсин.

Ҳаммага бирдек ёқиш — маҳол гап. Лекин кўпчиликка маъқул қила билиш — санъат. Санъатда эса, уринчоқлик яхши фазилатдир. Чунки санъатнинг чегараси йўқ, гап тиниб-тинчимасликда!».

* * *

«Чинакам шеър — шоир демоқчи бўлган фикрларнинг образли ва энг содда ифодасидир. Шеър —қанотли туйғуларнинг жаранги, музикасидир. Шеър — юрак олови. Афсонавий ажиб диёрга етакловчи бир қудратдир».

* * *

«Шеър деган тиллардан тушмаса! Шеърда туйғулар табиий, тасвирлар ҳам табиий, ҳам ишонгулик, қор сувидай тиниқ жарангдор бўлса! Шеър ўз мавзусининг тутилмаганлиги, мазмунининг бадавлатлиги ва беғуборлиги, шакл навқиронлиги (яъни қофия, оҳанг, ифода, тасвир янгиликлари) билан бир-биридан ажралиб турса-да!»

Сўнгсиз қўшиқ

Ҳаёт воқеаларга бой. Ижодкорлар борки, уларнинг нафаси теккан ҳар бир ҳаёт лавҳаси ўзига хос шоирона образга айланиб кетади. Бундай шоирлар табассум чўққисидан ҳажв қоясига оҳудай енгил сакраб ўтишлари мумкин.

Миртемир аканинг ижодини эса мен ягона ва сўнгсиз қўшиққа ўхшатгим келади. Мен унинг проза ёзмагани, драматургияга кўп қизиқмаганини назарда тутаётганим йўқ. Гап шоирнинг ижоддаги изчиллиги устида бораётир. Мана, бир мисол...

Ҳар бир адабиётнинг чўққиси ундаги асарлар юксаклиги билан белгиланади. Миртемир аканинг «Ленин жилмайиши» китоби ўзбек шеъриятининг сўнгги йилларда забт этган чўққисидир. Оддийгина тоққа чиқиш осон эмас. Бу ижодий юксакликка етиш учун ҳам шоирга неча ўн йиллар керак бўлди.

«Эй, қора тунларимизнинг қандилини ёққан,
Эй, туман байроқлар ўрнига эрк чечагини таққан
Буюк устоз»,

деган сатрларни у эллик йилдан аввалроқ ёзган эди. «Владимир Ильич Ленин» достони қирқинчи йилда туғилди. «Ленин ва Ражаб бобо» яратилиши учун эса яна чорак аср меҳнат талаб қилинди. Оддий меҳнат эмас, қалб меҳнати!

Демак, шоир шу муддат орасида нималар билан машғул бўлганидан қатъий назар, унинг асосий қўшиғи — Ленин шахси ва халқ тақдири ҳақидаги ўйлари узлуксиз давом этган, мақсад ва кайфияти шунга боғлиқ бўлган. Мен ўзимни шоир Миртемирнинг шогирдларидан бири деб ҳисоблайман. Шогирд сифатида айтишим мумкинки. кифтида ана шундай салмоқли юки бўлмаган ижодкорнинг қайиғини енгил шабада ва майда тўлқин ҳам ағдариб ташлаши мумкин, олис манзилга етиш тўғрисида гапириб ўтириш ортиқча...

Кўнгли очиқ киши атрофида ёшлар кўпроқ айланади. Миртемир ака улардан кўп мақтовлар эшитган. Шу билан бирга, устозимиз ўз шогирдларининг фикр ва маслаҳатларини ҳам олтинга тортиб оларди. Мисол учун яна «Ленин жилмайиши»га қайтамиз.

Миртемир ака бу китобга кирган достон ва шеърларни аввало жуда кўп давраларда ўқиб берган, фикр йиққан эди. Ана шу шеърларга иккинчи корректура пайтида ҳам қайта-қайта янгилик ва таҳрир киритилганидан хабарим бор. Кейин улар алоҳида китоб бўлиб чиқди. Миртемир ака кўпинча ўша китобнинг бирини олиб юрарди. Мажлисларнинг бирида ёнма-ён ўлтириб қолдик. Мен у кишидан китобни сўраб олдим. Варақлаб қарадим-у, ҳаяжонланиб кетдим: биз илгари эшитганда қуйма бўлиб кўринган сатрларнинг жуда кўпчилиги қалам билан янгидан таҳрир қилинган эди. Домладан бунинг сабабини сўрасам: «Ишлаб юрадиган китобим, деди у киши, ишлайман деган кишига иш топилаверади».

У эрмак учун ишламасди. Бу талабчанлик шоирнинг шеърхонга, халққа ҳурмати эди. Халқ нафасини сезувчи шоир ҳаёт тасвирида кам янглишади. Киши қанча кам янглишса, ҳақиқатга шунча яқин туради.

Ҳусниддин ШАРИПОВ.

Революция куйчиси

(А. Блок туғилган куннинг 100 йиллигига)

Воқеаларга бой XIX асрнинг охири XX асрнинг бошларида яшаб ижод этган Александр Блок, асарларида инсонни улуғлаб, ҳақиқатни куйлаганлиги учун ҳам ардоқлидир.

Александр Блок 1880 йилнинг 28 ноябрида Петербургда туғилди. Унинг болалик йиллари бобоси А. Н. Бекетов оиласида ўтади. Андрей Николаевич Бекетов Петербург университетининг ректори, кўзга кўринган ботаник олимлардан бўлиб, адабиёт ва санъатга ҳам ихлоси баланд эди. Блокнинг онаси, бувиси ва холалари ҳам адабиёт мухлислари бўлишиб, ўзлари ҳам таржимачилик ишлари билан шуғулланишарди.

А. Блок ёшлигида Москва губерниясининг Клинск уездидаги бобосининг мулки бўлган Шахматово қишлоғида кўпроқ бўлишни ёқтирарди. Бу ердаги ўзига хос табиат гўзаллиги Блокни мафтун қилганди. Блок ижодини жуда яхши билган Андрей Белий ҳаққоний равишда шундай ёзганди: «Айнан шу далада, боғда, ўрмонда унинг улғайганлигини дарров сезиш мумкин. Шоир хонасининг давоми табиат қўйнида эдики, Шахматовонинг далалари ва уфқигина унинг иш кабинетининг деворлари бўлиши мумкин».

Шахматовога қўшни Боблов қишлоғи машҳур химик Дмитрий Менделеевнинг мулки эди. Д. Менделеев ва Блокнинг бобоси А. Бекетовлар яқин дўст бўлишган, шунинг учун ҳам ёш Блок Д. Менделеев хонадонига тез-тез келиб турарди. Д. Менделеевнинг оиласидагилар ҳам адабиёт ихлосмандлари эдилар. Улар Д. Менделеевнинг уйида «Гамлет» трагедиясини саҳналаштирадилар. Гамлет ролини А. Блок, Офелия ролини эса Д. Менделеевнинг қизи Любовь Дмитриевна ўйнайди. Александр Блок ижодида Офелия темасининг пайдо бўлиши ҳам шу вақт билан боғлиқдир. Кейинчалик А. Блок севгилиси Любовь Дмитриевнага уйланади.

Блокнинг ижодий йўли жуда мураккабдир. У ижодини символист шоир сифатида бошлаган. Лекин кейинчалик, символизм қусурларидан қутилиб, реал ҳаёт воқеаларига яқинлашади. XX аср бошларидаги революцион чиқишлар шоир дунёқарашининг ўзгаришига сабаб бўлади. 1904— 1905 йиллардаги халқнинг озодлик учун курашлари А. Блокда илгариги сиёсий ҳаётга бўлган бепарволигини йўқотди ва у халқ озодлик ҳаракатига катта қизиқиш билан қаради. У революцион чиқишларда қатнашиб, ҳатто олдинда қизил байроқ кўтариб борганлигини замондошлари ёзганлар.

1914 йил бошланган биринчи жаҳон урушини Блок қатъий норозилик билан кутиб олди ва урушга қарши матбуотда чиқишлар қилди. Бу орада у Горький билан яқиндан танишди ва урушга қарши чиқарилаётган «Летопись» («Йилнома») журналида иштирок эта бошлади.

Февраль революциясига А. Блок аввалига умид билан қарайди. Лекин у тезда янглишганлигини, февраль революциясининг халққа қарши моҳиятини тушунади.

Улуғ Октябрь революциясини шоир ҳаяжон билан қаршилади, унинг жаҳоншумул аҳамиятини дарров англаб етди. Шу даврдаги кўпгина ижодий интеллегенцияга нисбатан Александр Блок революциянинг моҳиятини чуқурроқ тушунди ва большевиклар билан ҳамкорлик қилишга, ёш Совет давлати учун хизмат қилишга тайёрлигини билдирди.

Октябрь революцияси ҳақида А. Блок онасига ёзган хатида шундай деганди: «Шундай ҳодиса бўлдики, буни ҳозирча ҳеч ким баҳолай олмайди, тарих бунингдек масштабни ҳам билмаганди. Бу ҳодисанинг бўлмаслиги мумкин эмасди, фақат Россиядагина бўлиши мумкин эди».

Бу йилларда А. Блок кўплаб публицистик мақолалар ёзди. Ижодий интеллегенцияни революция иши учун хизмат қилишга чақирди. Буржуа газеталаридан бири тарқатган анкетадаги «Интеллегенция большевиклар билан ҳамкор бўла оладими?» деган саволга Александр Блок иккиланмай «Бўла олади ва бўлиши шарт!» деб қатъий жавоб берганди.

Александр Блок Октябрь революцияси ҳақида мақолалар ёзибгина қолмай, революцияни шеърга солиб куйлай ҳам олди. Блок ижодининг гултожиси бўлган «Ўн икки» поэмаси Октябрь революцияси ҳақида биринчилар қатори ёзилган, бадиий жиҳатдан баркамол асарлардандир. Поэма революцияни ҳимоя қилаётган қизил аскарлар ҳақидадир. Шоир емирилаётган эски дунё вакиллари образига қарама-қарши шиддатли қизил аскар образини қўяди. Поэманинг «Ўн икки» деб номланишининг ўзи ҳам, Петроград кўчаларида ўн иккитадан соқчи бўлиб юришган қизил аскарларга ишорадир. «Ўн икки»дан сўнг ёзилган «Скифлар» поэмасида ҳам Блок Россия темасини унинг тарихий тақдири масаласини биринчи планга қўйиб кўрсатишга ҳаракат қилади. Аммо бу Совет Россиясининг тақдири, империализм қуршовида қолган ёш Совет давлатининг тақдири масаласи эди.

Поэма ёш Совет давлатига империалистлар ҳужум қилган долзарб кунларда ёзилган. Шоир асарнинг биринчи сатрларидаёқ эски дунё вакилларига қарата шундай ёзади:

«Бизлар миллионлармиз.
Биз—олам жаҳон,
Беллашинг сизда гар
бўлса иқтидор».

«Булбул чамани», «Қасос» каби поэмаларида ҳам шоир даврнинг муҳим проблемаларини кўтариб чиқа олган.

Александр Блок узоқ умр кўрмади. Аммо унинг адабий мероси ниҳоятда бой. Булар ажойиб шеърлар, бадиий жиҳатдан пухта поэмалар, талант билан ёзилган драмалар, адабий мақолалар, хатлар, кундаликлардан иборат. Шоир меросини совет адабиётшунослари чуқур ўрганмоқдалар. А. Блокнинг адабиёт, санъат ҳақидаги фикрлари, гўзал шеърлари ёш ижодкорлар учун илҳом манбаи, маҳорат мактаби вазифасини ўтамоқда. Чунки В. В. Маяковский айтганидек, «Алексанр Блок ижодининг ўзи бутун бир поэтик даврдир».

Замонасини, халқини, ҳақиқатни ўз авлоди номидан куйлай олган Александр Блок юз ёшга тўлди. Авлодлар томонидан шоир таваллудининг кенг нишонланиши Блок ижодига бўлган қизиқиш, ҳурматнинг нишонасидир. Ҳали кўплаб насллар шоирнинг гўзал шеърларидан баҳра оладилар, ижодининг янги-янги томонларини кашф этадилар.

А. АЛИМБЕКОВ.

Ўзбекистон гематология ва қон қуйиш илмий—текшириш институти—40 ёшда

ЭЛ ХИЗМАТИДА

Инсон қонининг сирли хусусиятлари қадимдан номаълум бўлиб келган. Ҳозирги пайтда қоннинг мураккаб таркиби ва хилма-хил хусусиятлари ўрганилди, кўпгина қон касалликларининг сабаблари аниқланди. Лекин шуларга қарамай, ҳозирги вақтгача қоннинг тўла-тўкис ўрнини босадиган бирорта ҳам дори кашф этилмаган. Даволаш муассасаларини қон билан таъминлашда эса, донорлар асосий ўринни эгаллаб келмоқда. Донорлар ўз қонини беморларга ҳадя қилувчи, уларга ҳаёт бағишловчи олижаноб кишилардир. Ҳозирги кунда ҳар бир соғлом киши донор бўлиши мумкин. Ундан ташқари, беморларнинг қариндош-уруғлари, ёру-дўстлари ҳамда ҳамкасблари беморларнинг энг яқин кўмакдошларидир.

Хўш, донор қони қандай хусусиятларга эга? Ўзбекистон гематология ва қон қуйиш илмий текшириш институтининг узоқ йиллар давомида олиб борган изланишлари туфайли донор қонининг кўп шифобахш хусусиятлари ўрганилди ва ундан хилма-хил препаратлар тайёрланяпти. Маълум бўлдики, қоннинг таркиби анчагина мураккаб. Унинг асосий компонентлари — эритроцитлар (қизил қон таначалари), лейкоцитлар (оқ қон таначалари), тромбоцитлар (қон пластинкалари) ва унинг суюқ қисми — плазмадан иборат. Ана шундай таркибга эга бўлган донор қонидан бир неча хил қон компонентлари (бўлаклари) тайёрланади. Улар даволаш муассасаларида катта муваффақият билан қўлланилаяпти. Масалан, камқонлик ва қоннинг ивиши пасайганига боғлиқ касалликларда эритроцит, лейкоцит ва тромбоцит массалари (йиғилмалари) яхши натижалар билан қон касалликларини даволашда ишлатилаяпти.

Қоннинг суюқ қисми—плазмадан ажойиб хоссага эга бўлган препаратлар тайёрланади. Баъзи бир вақтларда, асосан ёш болаларда стафилококк сепсиси деган касаллик учраб туради. Шу касалликни даволашда донор қонидан тайёрланган махсус препаратлар, яъни стафилококк сепсисига қарши иммунли қон, плазма ва гаммаглобулин ишлатилади. Бундай препаратларни тайёрлашда институтнинг лаборатория коллективлари катта жонбозлик қилмоқда. Бу шифобахш дорилар туфайли кўп беморлар даво топишмоқда.

Донор қони бебаҳо хазина деб бекорга айтишмаган. Юқорида айтиб ўтилган компонентлардан ташқари антигемофилли препаратлар— антигемофилли қон, плазма ва гаммаглобулинлар тайёрланади. Бу дори-дармонлар қон оқиш билан кечадиган гемофилия касаллигида ишлатилади. Қоннинг суюқ қисми (плазма)дан яна альбумин ва протеин каби қимматли дорилар тайёрланади. Бу препаратлар киши танасида оқсил моддаси камайиши билан содир бўладиган ҳолатларда (жигарнинг сурункали, ошқозон ва ўн икки бармоқли ичак яраси, кўп қон йўқотиш каби касалликларда) беморларнинг саломатлигини яхшилашда катта шифобахш восита сифатида ишлатилмоқда. Баъзи бир кишиларда қоннинг суюқ қисми таркибида фибриноген деган модда етишмаслиги мумкин. Шунинг натижасида шикастланган органлар (ўпка, жигар, буйрак)дан узоқ вақт давомида қон кетиши содир бўлиши мумкин. Ана шундай касалликларда қон ивиш процессини нормаллаштириш ва қон оқишини тўхтатиш учун юқорида айтилган фибриноген номли қон препарати ишлатилади.

Ҳозирги замон медицина муассасаларида юрак, ўпка, буйрак ва катта (магистрал) қон томирларини кўчириб ўтказиш операцияларида сунъий қон айланиш аппаратларидан кенг фойдаланилади, бу аппаратларнинг ишлаши учун икки-уч литр ҳажмдаги бир хил группага эга бўлган қон керак бўлади.

Хўш, шунча қонни қаердан олиш мумкин? Бундан 10 йил илгари институтимизда «Қон криобиологияси» («қон банки») деган махсус лаборатория ташкил этилган эди. У ерда қоннинг компонентлари хоҳлаган миқдорда махсус холодильникларда (контейнерларда) минус 196 даража Цельсий ҳароратда музлатилган ҳолда бир неча йиллар давомида сақлаб келиняпти. Улар керак бўлган пайтда тез фурсат ичида беморларга ишлатилиши мумкин. Шу кеча-кундузда музлатилган қон компонентларидан бири — эритроцитлар гематология ва қон қуйиш, экспериментал ва клиник хирургия институтларининг клиникаларида ва бошқа касалхоналарда зўр муваффақият билан ишлатиб келинмоқда.

Шундай қилиб, донор қони доривор моддаларнинг катта хазина манбаидир. Ана шундай хазина бойликларини ўрганиш ва қон сирларини очиш, уларни инсон саломатлиги учун ишлатиш йўлида Ўзбекистон гематология ва қон қуйиш илмий текшириш институти, мана қирқ йилдирки эл хизматида самарали меҳнат қилиб келмоқда.

А. РАҲМАТУЛЛАЕВ,
Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги гематология ва қон қуйиш илмий-текшириш институтининг лаборатория мудири, медицина фанлари кандидати.

● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ ● СПОРТ

ПАХТАКОРЧИЛАР ХОТИРА СОВРИНИ УЧУН

Титов номидаги спорт йўналишидаги мактаб-интернатда пахтакорчиларнинг хотира соврини учун футбол бўйича Бутуниттифоқ турнири ўтмоқда. Ғолиблик учун бўлган курашда ўқувчилар мактаб командалари иштирок этяпти.

Турнирнинг бу мактабда ташкил қилинишининг ўзига хос мазмуни бор. «Пахтакор» командасининг етакчи ўйинчиларидан Михаил Ан, Владимир Федоров, Олим Аширов, Равиль Агишев, Владимир Собиров, Шуҳрат Эшбўтаев, Сирожиддин Бозоровлар футбол бўйича дастлабки кўникмани шу ерда олишган эди. Турнирда Арманистон, Грузия, Украина, Ўзбекистон, Ленинград ва Титов номидаги спорт мактаб-интернатнинг терма командалари иштирок этмоқда.

Турнирнинг очилишида иштирок этган судьялар коллегиясининг аъзоси, Владимирнинг отаси Иван Васильевич Федоров шундай деди:

— Турнир ташкилотчиларига катта раҳмат. Шуни айтмоқчиманки, бундай мусобақаларни ўтказиш анъана бўлиб қолса яхши бўларди. У ёшларнинг маҳоратини оширишга катта ёрдам беради.

Бўлиб ўтган уч тур якунига кўра пешқадам командалар аниқланди. Улар Грузия, Украина ва Ўзбекистон терма командаларидир. Ғолиб команда эртага аниқланади.

Э. ТУЗМУҲАМЕДОВ.

СУРАТДА: майдонда Украина ва Арманистон терма командалари.

Автор фотоси.

ВОЛЕЙБОЛ ТУРНИРИ

Яқинда Тошкентда СССР Граждан авиацияси бошқармасининг қаҳрамон учувчи Александр Чиннов хотира соврини учун волейбол турнири ўтказилди.

Ғолиблик учун бўлган баҳсларда Белоруссия, Украина, Ўзбекистон, Молдавия, Тожикистон, Литва ва туркманистонлик учувчи спортчилар иштирок этишди.

Бош соврин эгасини аниқлаш учун кураш асосан уч команда ўртасида бўлди. Турнир якунида Ўзбекистон Граждан авиация бошқармасининг волейболчилари биринчи ўринни қўлга киритдилар. Иккинчи ўринни туркманистон, учинчи ўринни тожикистонлик учувчи-спортчилар қўлга киритишди.

Шу ўринда турнирни ташкил этиш ва спортчилар учун яратилган шароит ҳақида тўхтаб ўтиш лозим. Беллашувлар юқори савияда ташкил қилинди. Судьялар коллегиясининг номига командаларнинг вакиллари ва спортчилар томонидан бирорта ҳам эътироз билдирилмади. Беллашувлар ҳар жиҳатдан қулай бўлган спорт майдончаларида ўтказилди. «Связист» спорт клубининг зали бундай турнирни ўтказиш учун қўйиладиган талабларга тўла жавоб берадиган даражада эди.

Шуни ҳам таъкидлаш керакки, турнирга бошқа республикалардан келган спортчилар бўш вақтларида Тошкент шаҳрининг диққатга сазовор жойлари билан танишишга, Чирчиқ тоғи соҳилида ҳордиқ чиқаришга муяссар бўлишди.

Редактор
С. М. КАРОМАТОВ.

● РЕКЛАМА ● РЕКЛАМА ● РЕКЛАМА ● РЕКЛАМА ● РЕКЛАМА ● РЕКЛАМА

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 29/XI да **Келинлар қўзғолони**, 30/XI да **Нодирабегим** (11.00, 15.00).

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 28/XI да **Тўйдан олдин томоша**, 29, 30/XI да **Кулги ва шодлик кечаси.**

ЦИРК

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — **«ШИМПАНЗЕЛАР ЦИРКИ» аттракционининг гастроллари** (19.30).

КИНО

28 НОЯБРДА
БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

«КОИНОТ ИНСПЕКТОРИ» — **Қозоғистон** (тоқ соатларда, телефон 35-24-92), **Искра** (16, 18, 19.45, телефон 39-14-59).

«ТУЛКИ ОВИ» — **К. Ерматов номли** (жуфт ва тоқ соатларда), телефон 24-22-66).

«ОТ УСТИДА ЖОН БЕР» —**Қозоғистон** (жуфт соатларда), **Дружба** (тоқ соатларда, телефон 66-11-59).

«ИППОДРОМ» —**Узбекистон ССР 25 йиллиги номли** (тоқ соатларда, телефон 53-65-87), **ВЛКСМ 30 йиллиги номли** (жуфт соатларда, телефон 33-44-52).

«ГУГУРТ ИЗЛАБ» — **Тинчлик** (тоқ соатларда, телефон 53-86-07).

29 НОЯБРДА
БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

«КОИНОТ ИНСПЕКТОРИ»— **Қозоғистон** (тоқ соатларда, телефон 35-24-92), **Искра** (16, 18, 19.45, телефон 39-14-59), **Чайка** (10, 12, телефон 77-06-20).

«ТУЛКИ ОВИ» — **К. Ерматов номли** (жуфт ва тоқ соатларда, телефон 24-22-66).

«ОТ УСТИДА ЖОН БЕР»— **Қозоғистон** (жуфт соатларда), **Дружба** (тоқ соатларда, телефон 55-11-59), **К. Ерматов номли** (жуфт ва тоқ соатларда).

«ИППОДРОМ»— **Узбекистон ССР 25 йиллиги номли** (тоқ соатларда, телефон 53-65-87), **ВЛКСМ 30 йиллиги номли** (жуфт соатларда, телефон 33-44-52).

«ГУГУРТ ИЗЛАБ» — **Тинчлик** (тоқ соатларда, телефон 53-86-07).

«РЕВАНШ»— **Чайка** (14, 16, 18, 20, 21.30, телефон 77-06-20).

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИНИНГ ҚИШКИ КАНИКУЛ КУНЛАРИДА

26 декабрь—11 январь кунлари соат 10.00, 13.00 ва 16.00 да ҚОРБОБО, ҚОРҚИЗ ва бошқа эртак персонажлари иштирокида

«ЦИРКДА АРЧА»

ЯНГИ ЙИЛ ТОМОШАЛАРИ

НАТАЛЬЯ РУБАНОВА раҳбарлигидаги
«ИЛЛЮЗИЯЛИ КАЛЕЙДОСКОП»
АТТРАКЦИОНИ

Паузаларда масхарабозлар группаси: Анатолий ЛЯДНЕВ, Петр РАСВА, Владимир ЧУХНАКОВ, Виктор ВИЛИМОВИЧЛАРнинг чиқишлари.

Коллектив бўлиб келиш учун заявкалар қабул қилинмоқда.

Билетлар 1 декабрдан бошлаб тарқатилади.

Касса соат 10.00 дан 20.00 гача ишлайди.

44-35-84, 44-34-91 телефон номерлари бўйича справкалар олиш мумкин.

ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ЭНЕРГЕТИКА ВА ЭЛЕКТРОТЕХНИКА САНОАТИ ИЛМИЙ-ТЕХНИКА ЖАМИЯТИ ПРАВЛЕНИЕСИ ВА ТОШКЕНТ ТЕХНИКА УЙИ
Ўрта Осиё «ЭНЕРГОСЕТЬПРОЕКТ» бирлашмаси билан ҳамкорликда

3—5 декабрь соат 10.00 да

«ЭЛЕКТРОН ҲИСОБЛАШ МАШИНАЛАРИНИНГ ЯНГИ АВЛОДИНИ ҚЎЛЛАБ ЛОЙИҲАЛАШ ЖАРАЁНИНИ БОШҚАРИШНИ АВТОМАТЛАШТИРИШ» деган темада

ИЛМИЙ-ТЕХНИКА КОНФЕРЕНЦИЯСИНИ ЎТКАЗАДИ.

Адрес: Тошкент шаҳри, Ш. Руставели кўчаси, 41-уй. Телефонлар: 33-28-18, 33-11-66.

«СПОРТЛОТО» ИШҚИБОЗЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Спорт лотереяларининг Ўзбекистон республика бошқармаси

1981 йилги 1-тираждан бошлаб

«СПОРТЛОТО»нинг янги намунадаги билетлари (КУЧГА КИРИШИНИ БИЛДИРАДИ).

УЛАР 20 ДЕКАБРДА САВДОГА ЧИҚАРИЛАДИ.

«СПОРТЛОТО»нинг ҳозирги «49 дан 6 таси» ва «36 дан 5 таси» карточкалари фақат 1980 йилдаги 52 тиражгача сотилиши ва тўлдирилиши мумкин.

Ўзбекистон ССР Ҳунар-техника таълими давлат комитетининг
124-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ
1980—81 ўқув йили учун
ҚУЙИДАГИ ИХТИСОСЛИКЛАР БЎЙИЧА
ҚЎШИМЧА

ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

секретарь-машинистка, иш юритувчи, секретарь-стенографистка, чизмачи-конструктор, электр ҳисоблаш машиналари программисти, электр ҳисоблаш машиналари оператори, электр ҳисоблаш машиналари оператори, электр ҳисоблаш машиналарини созлаш ва хизмат кўрсатиш бўйича механик.

ЎҚИШ МУДДАТИ— БИР ЙИЛ.
Ётоқхона бор.
10-синф ҳажмида маълумотли йигит ва қизлар қабул қилинадилар.
Билим юртига қабул қилинганлар ойига 30 сўм ҳажмида стипендия оладилар.

Ўқишни тамомлаб чиққанлар Тошкент шаҳридаги турли муассасалар, ташкилотлар, маҳкамалар, лойиҳа-конструкторлик бюролари, ҳисоблаш марказларига ишга юбориладилар.

Кириш учун қуйидаги ҳужжатлар керак: маълумоти тўғрисида аттестат, характеристика, фотосуратлар (3х4 см. ҳажмида); турар жойидан, ота ёки онасининг иш жойидан, медицина (286-форма) справкалари; директор номига ариза.

Билим юрти адреси: Тошкент шаҳри-84, Хуршид кўчаси, 45-уй, (10 «э», 44, 56, 88-автобусларнинг «Семашко номли институт» бекати).

«Главташкентстрой»
12-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИНИНГ
«ЧИМГАНСТРОЙ» КЎЧМА МЕХАНИЗАЦИЯ КОЛОННАСИГА
ғишт терувчилар, дурадгорлар, пайвандчилар, монтажчилар

КЕРАК

Иш кўчма характерда бўлганлиги учун 30 процент, баландликда ишлаганлиги учун 15 процент қўшимча ҳақ тўланади.

Ишчилар қурилиш объектларига Ғазалкент шаҳридан ва Чорвоқ посёлкасидан автобусда элтиб қўйиладилар.

Турар жой навбати билан берилади.

Мурожаат учун адрес: Тошкент область, Бўстонлиқ район, Каранкўл қишлоғи.

ТЕЛЕВИЗОР ЭКРАНИДА

28 НОЯБРЬ — ЖУМА

Марказий телевидениенинг «Восток» программаси

17.45 «Эртак ҳузурида меҳмонда». «Зое кетган вақт ҳақида эртак». Бадиий фильм. 19.15 «Дунё воқеалари». 19.30 «Время» программасининг почтаси». 20.05 «Арфа садолари». 20.15 А. А. Блок туғилган куннинг 100 йиллигига бағишланган телевизион фильм-монография премьераси. 21.30 «Время». 22.15 «Эрмитаж». XIX аср Франция санъати. 22.45 «Дунё воқеалари». 23.00 «Кинопанорама».

Марказий телевидениенинг тўртинчи программаси

22.00 Спорт программаси: Баскетбол бўйича СССР чемпионати. Эркаклар. «Динамо» (Москва)—«Строитель» (Киев). Марказий Армия Спорт клубининг универсал спорт залидан олиб кўрсатилади. Танаффус пайтида (22.40) —«Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар».

Гандбол бўйича СССР чемпионати. АСК (Минск)— МАИ. Шауляйдан олиб кўрсатилади. 24.00 Москва кўрсатувларининг охири.

Узбекистон телевидениесининг программаси

I

18.15 Кўрсатувлар программаси. 18.20 «Лариска лақабли тулки қандай қилиб хазина излади». Қўғирчоқ фильм. 18.35 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Қишлоқ ёшлари». 19.05 КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ (1980 йил) ОКТЯБРЬ ПЛЕНУМИ ҚАРОРЛАРИ — ҲАЁТГА! «Янги техника ва технологияни пахта тозалаш саноатига жорий этайлик». 19.30 «Ахборот» (рус.). 19.45 «Ижод саҳифалари», Миртемир. 20.30 «Ахборот». 20.50 Ўзбекистон телевидениеси ва радиоси Уйғур ансамблининг концерти. 21.30 Москва. «Время». 22.15 «Дунё воқеалари». 22.45 «Қўшиқ айтган етар муродга». Музикали конкурс программаси. 2-кўрсатув. 23.45 Кўрсатувлар программаси.

II

20.00 Кўрсатувлар программаси. 20.05 Янгиликлар. 20.25 СССР педагогика олий ўқув юртларида тарих фанларини ўқитишни такомиллаштириш масалаларига бағишланган Бутуниттифоқ илмий-амалий конференцияси. 20.55 «Тўпчининг ўғли». Ҳужжатли фильм. 21.10 Сиртдан ўқиётган студентлар учун. Немис тили. 21.40 «Синов йилларида». Телефильм. 22.20 «Ўнинчи қадам». Бадиий фильм.

29 НОЯБРЬ — ШАНБА

Марказий телевидениенинг «Восток» программаси

9.00 «Время». 9.55 «Шаҳарлар ва одамлар» туркумидан. «Енар тош шаҳри». Эстония ССРдаги Кохтла-Ярве шаҳри ҳақида телевизион ҳужжатли фильм. 10.25 «Ота-оналар, Сизлар учун». 10.55 «Адресимиз — Совет Иттифоқи». Арманистон ССР бадиий коллективлари иштирокида программа. Ереванда олиб кўрсатилади. 11.30 «Сизни қизиқтирган китоблар». 12.15 «Спортлото»нинг 48-тиражи. 12.30 «Ғолиблар». Фронтдош дўстлар клуби. 3-гвардиячи танкчи армия ветеранларининг учрашуви. 13.45 «Инсон. Ер. Коинот». Кўрсатувни икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони, СССР космонавт-учувчиси В. И. Севастьянов олиб боради. 14.30 «Эрмитаж». XIX аср Франция санъати. 15.00 «Дунё воқеалари». 15.15 Югославия Социалистик Федератив Республикасининг миллий байрами —ЮСФР эълон қилинганлигининг 35 йиллигига. 17.05 «Ҳайвонот оламида».

18.05 Сиёсий шарҳловчи Ю. А. Летунов суҳбати. 18.35 «Рус романси». 19.00 «9-студия». Кўрсатувни сиёсий шарҳловчи В. С. Зорин олиб боради. 20.00 Фигурачилар мавсумни бошлашди. «Прага конкилари». (ЧССР) ва «Зангори шамширлар» (ГДР) халқаро мусобақасидан репортаж. 20.45 «Гули Чохели куйлайди». Фильм-концерт премьераси. 21.30 «Время». 22.15 А. А. Блок туғилган куннинг 100 йиллигига бағишланган тантанали кеча. ССР Иттифоқи Давлат академик Большой театридан олиб кўрсатилади. 00.15 Янгиликлар.

Марказий телевидениенинг тўртинчи программаси

22.00 «Киносаёҳатчилар клуби». 23.00 «Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар». 23.15 «Здоровье». Илмий-оммабоп программа. 24.00 Москва кўрсатувларининг охири.

Узбекистон телевидениесининг программаси

I

9.55 Кўрсатувлар программаси. 10.00 Янгиликлар. 10.10 Телевизион миниатюралар театри. 10.55 «Қувонч. Оқиловлар оиласи рақсга тушади». Фильм-концерт («Ўзбектелефильм»). 11.25 «Сўз кетидан сўз келар». Мактабгача ёшдаги болаларни рус тилида сўзлашишга ўргатиш. 11.45 «Кинорежиссёр Қ. Камолова» (рус.). 12.30 «Буни ҳамма билиши ва уддалаши керак». 13.00 «Мени кутгил». Бадиий фильм (рус.). 14.30 «Ўзбекистон спорти» (рус.). 16.55 Кўрсатувлар программаси. 17.00 «Дўстлик экрани». Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон телевидениеларининг биргаликдаги программаси.

18.00 «Дилдан куйлаб, ўйна қувнаб». Экранда — сурхондарёлик ёш талантлар». 19.30 «Ахборот» (рус.). 19.45 «Халқ цирк санъатининг I Республика телевизион фестивали. 20.30 «Ахборот». 20.50 Халқ цирк санъатининг I Республика телевизион фестивали (давоми). 21.30 Москва. «Время». 22.15 Ф. Энгельс туғилган куннинг 160 йиллигига. «Бир умрга тенг йил». Бадиий фильм. 1-серия. 23.40 Кўрсатувлар программаси.

4 бет ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

«ТОШКЕНТ ОҚШОМИ» («ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ»), —орган Ташкентского горкома КП Узбекистана и Ташгорсовета.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700000, Тошкент—ГСП, Ленин кўчаси, 41. ТЕЛЕФОНЛАР: секретариат — 33-57-02, бўлимлар: партия турмуши —32-53-66; саноат 32-53-83; қурилиш — 32-58-85; шаҳар хўжалиги —32-57-83: совет қурилиши ва ҳуқуқ — 32-54-19: фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 32-53-10; адабиёт ва санъат — 32-56-81; ахборот —33-28-95; спорт ва ҳарбий-ватанпарварлик ишлари —32-58-85; хатлар—33-29-70; эълонлар бўлими —33-81-42; нашриёт диспетчери 32-78-94; нашриёт телефон станциясининг навбатчилари — 33-90-50.

28 НОЯБРЬ, 1980 й. Р—03383. Узбекистон Компартияси Марказий Комитети Нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64579. Нашр Б—2283. 5